

Starptautiskā konference
“Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi VIII”

KONFERENCES REFERĀTU TĒZES

Valmieras muzejs, 2022. gada 24.–25. novembris

International Conference
“Scholarly Readings of Young Historians VIII”

ABSTRACTS

Valmiera Museum, 24th–25th November 2022

Rīga: LU, 2022

VYTAUTAS MAGNUS
UNIVERSITY
MCMXXII

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

TARTU ÜLIKOOL
ajaloo ja arheologia instituut

Starptautiskā konference
“Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi VIII”

KONFERENCES REFERĀTU TĒZES

Valmieras muzejs, 2022. gada 24.–25. novembris

International Conference
“Scholarly Readings of Young Historians VIII”

ABSTRACTS

Valmiera Museum, 24th–25th November 2022

Rīga: LU, 2022

Anotācija. Starptautisko konferenci “Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi VIII” rīko Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts un Valmieras muzejs, sadarbībā ar Vītauta Dižā Universitāti Kauņā, Lietuvas Vēstures institūtu un Tartu universitātes Vēstures un arheoloģijas institūtu. Konferencē jau astoto gadu piedalās jaunie pētnieki, kuru interešu loks aptver ar vēsturi saistītas tēmas visplašākajos kontekstos. Šogad lasījumiem pieteikti 35 referāti, kuri aplūko dažādus vēstures aspektus no aizvēstures līdz mūsdienām. Referātu autori pārstāv Latvijas Universitāti, Tartu Universitāti, Vītauta Dižā Universitāti, Daugavpils Universitāti, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmiju, Klaipēdas Universitāti, Viļņas Universitāti, Tallinas Universitāti. Tēžu krājums sagatavots LU Bāzes un snieguma finansējuma projekta “Letonika, diaspora un starpkultūru komunikācija” apakšprojekta “Latvijas teritorija kā dažādu kultūrtelpu, reliģiju, politisko, sociālo un ekonomisko interešu saskarsmes zona no aizvēstures līdz mūsdienām” (Nr. ZD2015/AZ85) ietvaros.

Annotation. “The Scholarly Readings of Young Historians VIII” are organised by the Institute of Latvian History of the University of Latvia and Valmiera Museum, in co-operation with Vytautas Magnus University in Kaunas, the Lithuanian History Institute and the Institute of History and Archaeology of Tartu University. For the eight year young researchers, whose reports involve topics related to the history in the broadest possible contexts, are taking part in the conference. This year, 35 reports have been submitted, mainly focusing at various aspects of history from prehistory to the present day. The authors represent the University of Latvia, the University of Tartu, Vytautas Magnus University, the Daugavpils University, the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music, the Klaipėda University, the University of Vilnius, the Tallinn University. The collection of abstracts is prepared within the framework of the University of Latvia project “Letonika, Diaspora and Inter-cultural Communication”, subproject “The territory of Latvia as a contact zone between different cultural spaces, religious, political, social and economic interests from prehistory to the present day”, project No. ZD2015/AZ85.

Konferences rīcības komiteja/Conference Organizing Committee: Kristīne Beķere, Ginta Ieva Bikše, Ilze Boldāne-Zeļenkova, Rūdolfs Brūzis, Anita Čerpinska, Eva Eihmane, Laurynas Kurila, Mati Laur, Uldis Neiburgs, Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė, Alberts Rokpelnis, Liene Rokpelne, Gvido Straube, Ilmar Tammisto, Guntis Zemītis

Krājuma sastādītāja: Ginta Ieva Bikše
Tulkojums no angļu val.: Andra Damberga un tēžu autori
Tehniskā redaktore: Elita Egle

© Tēžu autori, 2022
© Latvijas Universitāte, 2022
© Valmieras muzejs, 2022

SATURS

Mārcis Kalniņš Aija Macāne Kerkko Nordqvist	Arheoloģiskie atklājumi akmens laikmeta senvietās Burtnieku paleoecera krastos 2022. gadā	7
	Archaeological Discoveries in Stone Age Sites on the Shores of Paleolake Burtnieks in 2022	8
Vanda Visocka	Sēklu iespaidumi Austrumbaltijas bronzas laikmeta keramikas trauku veidmasā	9
	Seed Imprints in the Clay Paste of the Eastern Baltic Bronze Age Pottery	10
Kaspars Markus Molls	Vikingu laikmeta arheoloģiskās liecības Ventas lejtecē	11
	Viking Age Archaeological Evidence on the Lower Reaches of the River Venta	12
Ildze Milgrāve	Tērvetes reģiona kultūrainavas attīstība vēlajā dzelzs laikmetā	13
	Development of Cultural Landscape in the Vicinity of Tērvete during the Late Iron Age	14
Agnese Čakare	Eksperimentālā pieeja neolīta dzintaru apstrādes procesu izzināšanā: Siliņupes apmetnes piemērs	15
	Experimental Approach to the Study of Amber Processing in the Neolithic: Case Study of of the Siliņupe Settlement	16
Germans Ļebezovs	Krievijas impērijas pārvalde Vidzemes provincē Katrīnas II valdīšanas laikā (1762–1767)	17
	Administration of the Russian Empire in in Vidzeme Province during the Reign of Catherine II (1762–1767)	18
Tatjana Bogdanoviča	Rakstisko vēstures avotu leksiskās analīzes metodes: Daugavpils jezuītu ziņojumu piemērs	19
	Methods of Lexical Analysis of Written Historical Sources: Case Study of Daugavpils Jesuit Reports	20
Liene Rokpelne	Valmieras viduslaiku vēsture 19. gadsimta vācbaltiešu historiogrāfijā. Citētākie autori	21
	The Medieval History of Valmiera in the 19 th Century Baltic German Historiography. Most Quoted Authors	22
Andrejs Gusačenko	Dženovas konferences atbalss Latvijā 1922. gadā: krievu pretboļševistiskās kustības konteksts	23
	The Repercussions of Genoa Conference in Latvia in 1922: Context of Russian Anti-Bolshevik Movement	24
Demurs Harebovs	Latvijas armijas komandiera štāba Operatīvās daļas darbība Latvijas valsts aizsardzības stāvokļa uzlabošanas kontekstā (1924–1929)	25

	Headquarters of the Commander of the Latvian Army: Activities of the Operations Unit in Defense of the Latvian State (1924–1929)	26
Helēna Emerberga	Arodbiedrību un līdzīga rakstura sabiedrisko organizāciju līdzdalība likumdošanas procesā strādājošo darba nosacījumu uzlabošanai (1922–1934)	27
	Participation of Trade Unions and Similar Public Organizations in the Legislative Process to Improve the Working Conditions of the Employees (1922–1934)	28
Karolis Mimas	Development of the Plinkaigalis Iron Age Community	29
	Plinkaigaiļa kopienas attīstība Dzelzs laikmentā	30
Onutė Gaidamavičiūtė	The Symbolics of Birds on Polychromed Wooden Furniture Exhibits: The National Museum of Lithuania	31
	Putnu simboli uz polihromētu koka mēbeļu eksponātiem: Lietuvas Nacionālais muzejs	32
Beāte Orlova	Strange Animals as Portents of Political Turmoil: the Cases of the Livonian Chronicles of Balthasar Russow and Dionysius Fabricius	33
	Neparasti dzīvnieki kā brīdinājuma zīmes par politiskiem satricinājumiem: Baltazara Rusova un Dionīsija Fabrīcija Livonijas hroniku piemēri	34
Rūta Bruževica	A Digital Analysis of Artisans' Statutes: an Introduction of Digital Methods in Medieval Livonian History Research	35
	Amatnieku statūtu digitāla analīze – ieskats digitālajās pieejās viduslaiku Livonijas vēstures pētniecībā	36
Jovita Kadikinaite	Bioarchaeological Research of the Home Army's Soldiers from Raubiszki and Druzhyle Battles	37
	Dzimtenes armijas karavīru bioarheoloģiskie pētījumi no Raubišku un Družiļu kaujām	38
Ilmar Tammisto	Aspects of Cooperation between the Swedish State and the Livonian Nobility in the 17 th century	39
	Zviedrijas valsts un Livonijas muižniecības sadarbības aspekti 17. gadsimtā	40
Gailė Vanagienė	Baltic Mythological Parks in Lithuania	41
	Baltu mitoloģiskie parki Lietuvā	42
Toivo Kikkas	Leaflets during the War of Independence in Estonia 1918–1920	43
	Skrejlapas Neatkarības kara laikā Igaunijā, 1918–1920	44

Akvilė Stankutė	The Sense of Community Aspect of Film Production Workers in Lithuania during the Soviet Era and after the Restoration of Independence Lietuvos filmu ražošanas nozares darbinieku kopības izjūta padomju laikā un Lietuvā pēc neatkarības atjaunošanas	45 46
Helena Eglit	Russian Narrative of Minority Discrimination in Russia’s “Geopolitical Space” in the 1990s Krievijas naratīvs par minoritāšu diskrimināciju Krievijas “ģeopolitiskajā telpā” 20. gs. 90. gados	47 48
Karole Miuller	Narration of Cultural Trauma through Collective Memory: Theoretical Framework for History Education Vēstījums par kultūras traumām caur kolektīvās atmiņas prizmu: vēstures mācīšanas teorētiskais ietvars	49 50
Baiba Lūsiņa	Historiogrāfijā sastopamās interpretācijas par Latvijas teritorijā atrodamo akmeņu krāvumu kapulauku veidotāju kultūru Historiographical Interpretations about the Culture of the Tarand Grave Makers in the Territory of Latvia	51 52
Iveta Berga-Muižniece	Arheoloģiskās liecības par Jaunavas Marijas godināšanu Livonijā Archaeological Evidence of the Devotion to the Virgin Mary in Livonia	53 54
Marina Solovjova	Varas reprezentācija viduslaiku Livonijā (15. gs. beigās–16. gs. vidus): monētu ikonogrāfijas piemērs The Representation of Power in Medieval Livonia (late 15 th – Middle 16 th Century): the Case of the Iconography of the Coins	55 56
Edvards Seliška	Inflantijas muižniecības politiskā darbība Ziemeļu karā (1700–1721): Fabiāna Borha (1675–1716) un Jana Ludvika Plātera (?–1736) piemērs The Political Activity of the Inflantian (Polish Livonia) Nobility in the Northern War (1700–1721): the Case Study of Fabian Borch (1675–1716) and Jan Ludwig Plater (?–1736)	57 58
Mikus Žagata	Ikonogrāfiskie un kartogrāfiskie vēstures avoti un to nozīme Lielā Ziemeļu kara pētniecībā Iconographic and Cartographic Historical Sources and their Importance in the Study of the Great Northern War	59 60
Beāte Lielmane	Rīgas modernizācijas aizsākumu meklējumi	61

	The Search for the Beginnings of Modernization of Riga	62
Marika Selga	Latvijas un ASV 1926. gada Pagaidu tirdzniecības līgums	63
	The 1926 Provisional Commercial Agreement between Latvia and the United States	64
Kristiāna Višņakova	Situācija uz Latvijas un Padomju Savienības robežas 20. gadsimta 20. gadu pirmajā pusē	65
	Situation on the Latvian–Soviet Border in the First Half of the 1920 ^s	66
Diāna Hristenko	LPSR sabiedrības sovjetizācija 1944–1953: reliģiskās dzīves piemērs	67
	Sovietisation of Latvian SSR Society in 1944–1953: an Example of Religious Life	68
Laura Švītiņa	Trīs komponistu biedrības Latvijā starpkaru periodā – sadarbība un konkurence	69
	Three Composers’ Societies in the Interwar Period in Latvia – Cooperation and Competition	70
Reinis Ratnieks	Nacionālā partizāna Eduarda Čokas (1917–1946) darbība pretošanās kustībā Rūjienas apkārtnē un tās nozīme	71
	The Involvement of National Partisan Eduards Čoka (1917–1946) in the Resistance Movement near Rūjiena and its Significance	72
Kaspars Strods	Latgalieši Latvijas jūrniecībā padomju okupācijas gados (1944–1991): ieskats sociālajā portretā	73
	Latgalians in the Latvian Maritime during the Soviet Occupation (1944–1991): Insight into the Social Portrait	74
Elīna Krupoviča	Biedrības “Latvija–Čehija” darbība (1993–2022)	75
	Activities of the Association “Latvia–Czechia” (1993–2022)	76
Konferences programma / Conference programme		77

Arheoloģiskie atklājumi akmens laikmeta senvietās Burtnieku paleo ezera krastos 2022. gadā*

Mārcis Kalniņš

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Aija Macāne

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts

Kerkko Nordqvist

Helsinki Universitātes Arheoloģijas nodaļa

2022. gada rudenī tika turpināti 2020. gadā uzsāktie arheoloģiskās apzināšanas darbi senā Burtnieku ezera krastos ar mērķi atklāt jaunas liecības par cilvēku aktivitātēm ezera krastos akmens laikmetā. 2022. gada ekspedīcijas laikā pastiprināti tika pētīts Briedes upes senās deltas rajons, kurā 2020. gada izpētes laikā identificētas vairākas potenciālas akmens laikmeta apdzīvotībai piemērotas vietas. Veicot pārbaudes skatrakumus 2020. gadā atklātajā atradumu vietā pie Brekšu mājām Briedes upes deltas labajā krastā, konstatēts, ka šajā vietā apdzīvotība akmens laikmetā bijusi īslaicīga un apmetnes kultūrslānis pilnībā noarts. Izpētes laikā uz aramkārtas virsmas atrasti un fiksēti vairāki krama apstrādes pārpalikumi, bet visos piecos skatrakumos uzreiz zem aramkārtas fiksēta pamatzeme. Briedes upes kreisajā krastā iepretim atradumu vietai pie Brekšu mājām, nelielas senā ezera pussaliņas galā pie bijušajām Šķutes mājām, izpētot divus skatrakumus, iegūts ievērojams skaits tipiskās ķemmes keramikas lausku, kā arī citi atradumi, kas datējami ar vidējā neolīta sākumu (4000.–3600. g. pr. Kr.). Lielākā daļa atradumu arī šeit iegūti aramkārtā. Savukārt abos skatrakumos zem aramkārtas konstatēts izteikti tumšs ar organiskām vielām bagāts līdz 80–90 cm biezs slānis, kas saturēja daudz dažāda lieluma akmeņu. Skatrakumos šajā slānī iegūti arī vēlāku laiku atradumi, bet tumšais slānis konstatēts arī zondējumos 10–15 m platā joslā gar senās upes krastu netālu no tās ietekas senajā ezerā. Domājams, ka Šķutes apmetnē kultūrslānis arī stipri postīts vēlēku laiku zemes apstrādes rezultātā, tomēr daļā no apmetnes teritorijas, iespējams, kultūrslānis saglabājies arī neskarts. 2022. gada arheoloģiskās apzināšanas laikā atklāta viena jauna akmens laikmeta apmetne, kā arī iegūti savrupatradumi vēl vairākās vietās senā Burtnieku ezera krastos vai to tuvumā.

* Izpēte veikta VKKF finansētā projekta Nr. 2022-1-KMA080 "Burtnieku ezera krastu arheoloģiskā apzināšana 2022" ietvaros.

Archaeological Discoveries in Stone Age Sites on the Shores of Paleolake Burtnieks in 2022

Mārcis Kalniņš

Faculty of History and Philosophy of University of Latvia

Aija Macāne

Institute of Latvian History of the University of Latvia

Kerkko Nordqvist

University of Helsinki

In the autumn of 2022 an archaeological survey started in 2020 was continued on the shores of the ancient Lake Burtnieks. The aim of this research was to discover new evidences of Stone Age human habitation and activities on the shores of the lake. In the 2022 survey the area of ancient delta of the River Briede was explored intensively. There several potential areas suitable for Stone Age habitation were identified in 2020. During testpitting in the site near the Brekši homestead, located on the right bank of the river delta, discovered in 2020, it was found that it had been a short-term habitation site and Stone Age cultural layer there has been destroyed during land cultivation. Several flint pieces, mainly knapping waste, were collected as surface finds in this site, but in all five testpits subsoil was reached right under the plow layer. At the end of a small peninsula of the ancient lake on the left bank of the River Briede close to the Breksi site near the former Šķute homestead in two testpits a significant number of typical comb ceramic fragments together with other finds dated to the beginning of the Middle Neolithic (4000–3600 BC) were found. In this site as well most of finds were collected in plow layer. However, in this site under the plow layer there was discovered a distinctly dark layer, up to 80–90 cm thick, rich in organic substances and containing a great number of stones of different sizes. This layer contained later period finds as well. The dark layer was also detected in corings in a 10–15 m wide zone along the bank of the ancient river delta. It seems that the cultural layer in the Šķute site has also been heavily damaged by land cultivation, however, in some parts of the settlement's territory it could have remained intact. During the 2022 archaeological survey, a new Stone Age settlement was discovered, as well as stray finds were collected in several other places on the shores of the ancient Lake Burtnieks and nearby territories.

Sēklu iespaidumi Austrumbaltijas bronzas laikmeta keramikas trauku veidmasā*

Vanda Visocka

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Bronzas laikmetā (1800.–500. g. p.m.ē.) Austrumbaltijā attīstījās zemkopība un lopkopība, nomainot iepriekš pastāvējušo mednieku-zvejnieku-vācēju sabiedrības modeli. Vēlajā bronzas laikmetā (1100.–500. g. p.m.ē.) plaši attīstījās graudkopība, par ko liecina daudzveidīgie sēklu paraugi, kas iegūti Ķivutkalnā 1966.–1967. gadā un Asvā 2019. gadā. Diemžēl ne visos pieminekļos ir saglabājušies šāda veida atradumi. Austrumbaltijas vēlā bronzas laikmeta kontekstā, šie divi pilskalni ir vienīgie, kuros atrasti graudaugi, līdz ar to iztrūkst nozīmīgi dati, kas saistīti ar seno zemkopību. Tomēr daudzus Austrumbaltijas pieminekļos, lai gan salīdzinoši nelielā skaitā, ir sastopamas keramikas trauku lauskas ar graudaugu iespaidumiem. Analizējot tos, ir iespējams daļēji rekonstruēt graudkopības tendences, kas pastāvējušas vēlajā bronzas laikmetā. No visa iepriekš minētā izriet darba mērķis – analizēt senās graudkopības tendences vēlajā bronzas laikmetā, par bāzi izmantojot senos keramikas traukus ar sēklu iespaidumiem.

Pētījumā keramikas trauku lauskas analizētas sekojoši: 1) Vizuālās analīzes – veikta četru keramikas kolekciju – Brikuļu, Ķivutkalna, Vīnakalna pilskalnu un Laukskolas apmetnes, izpēte, kuras mērķis bija atlasīt keramikas paraugus ar sēklu iespaidumiem, tie aplūkoti izmantojot USB mikroskopu; 2) Pozitīvu sagatavošana – iegūtajiem keramikas paraugiem, izmantojot modelējošo akmens masas mālu, izgatavoti sēklu pozitīvi; 3) Reflektīvās transformācijas attēlmodelēšana – izmantojot USB mikroskopu, tika uzņemtas 35–40 fotogrāfijas, nekustīgam pozitīvam mainot gaismas leņķi, tādējādi izveidojot 2D attēlu ar 3D attēla īpašībām. Šie attēli analizēti, izmantojot programmu RTIVIEWER. Abas pēdējās metodes izmantotas, lai būtu iespējams precīzāk identificēt sēklu iespaidumus. Iegūtie dati statistiski analizēti.

Brikuļu pilskalnā konstatēti trīs iespaidumi, Ķivutkalnā – 13, Vīnakalnā septiņi un Laukskolas apmetnē – divi. Ķivutkalnā un Laukskolā konstatēti vien mieži (*hordeum vulgare*), savukārt Brikuļos un Vīnakalnā mieži un auzas (*avena sp.*). Konstatētie rezultāti norāda, ka mieži bijuši visvairāk audzētie un izmantotie graudaugi vēlā bronzas laikmeta kopienās, tomēr jāņem vērā, ka arheoloģiskā keramika neatspoguļo precīzu ainu un graudaugu dažādību, kā liecina Ķivutkalna piemērs, iespējams bijusi daudz lielāka. Tomēr svarīgi atzīmēt, ka sēklu esamība keramikas trauku lauskās norāda uz to, ka aktīva graudkopība analizētajos pieminekļos ir notikusi un iegūtie graudi apstrādāti un lietoti uzturā.

* Pētījums tapis projekta “Zemkopība un pilskalni: seno graudaugu kultūru veidi un to dažādība Austrumbaltijā”, kuru atbalsta Baltijas-Vācijas Augstskolu birojs, kura projektus finansiāli atbalsta Vācijas Akadēmiskās apmaiņas dienests (DAAD) no Vācijas Ārlietu ministrijas piešķirtajiem līdzekļiem un projekta “LU doktorantūras kapacitātes stiprināšana jaunā doktorantūras modeļa ietvarā” (8.2.2.0/20/I/006), ietvaros

Seed Imprints in the Clay Paste of the Eastern Baltic Bronze Age Pottery

Vanda Visocka

Faculty of History and Philosophy of University of Latvia

During the Bronze Age in the Eastern Baltic (1800–500 cal BC) farming and livestock as a new subsistence strategy developed, thus, overtaking the previously dominating hunter-fisher-gatherer model. During the Late Bronze Age (1100–500 cal BC) cultivation of food crops developed, indicated by various types of food crops found in Ķivutkalns during the archaeological excavation from 1966–1967 and Asva hillfort in 2019. Unfortunately, such a situation is not seen in other living sites. In the Eastern Baltic Late Bronze Age Asva and Ķivutkalns are the only hillforts where food crops have been found, thus crucial information regarding farming during the Late Bronze Age is missing. However, although in small amounts, in various Eastern Baltic settlements, there are pottery with seed imprints found. By analysing such imprints, it is possible to partly reconstruct tendencies of food crop cultivation which existed during the Late Bronze Age. By all the previously mentioned arises the aim of the paper – to analyse the tendencies of food crop cultivation during the Late Bronze Age, on basis of pottery with seed imprints.

The pottery assemblages have been analysed as follows: 1) Visual analysis – four pottery assemblages have been analysed – Brikuļi, Ķivutkalns and Vīnakalns hillforts and Laukskola living site with the aim to distinguish pottery sherds with seed imprints, which was analysed by using USB microscope; 2) Preparation of the positives – from the selected samples by using air drying modelling clay, the positives from the seed imprints were prepared; 3) Reflective transformation imaging – by using USB microscope, 35–40 photos were taken to the still object – seed positive, by changing the position of light source, resulting in 2D photograph with 3D picture properties. These photographs were analysed by using program RTIViewer. The last two methods were used in order to identify seed imprints with larger precision. The data obtained was statistically analysed.

In Brikuļi hillfort it was possible to distinguish three imprints, in Ķivutkalns – 13, in Vīnakalns – seven and in Laukskola – two. In Ķivutkalns and Laukskola only *hordeum vulgare* was distinguished in the pottery, in turn in Brikuļi and Vīnakalns *hordeum vulgare* and *avena sp.* The results indicates that *hordeum vulgare* was the most common cultivated food crop in the Late Bronze Age communities, however, it must be taken in mind that archaeological pottery does not give a precise picture and diversity of food crops, how it is seen in Ķivutkalns hillfort, was much larger. Nevertheless, the existence of food crop imprints in the pottery sherds indicates that active food crop cultivation took place in the sites analysed and was used in the diet.

Vikingu laikmeta arheoloģiskās liecības Ventas lejtecē

Kaspars Markus Molls

Latvijas Universitāte

Lielākā Kurzemes upe Venta ir bijusi nozīmīgākais reģiona iekšzemes satiksmes ceļš. Uz plašā Daugavas ūdensceļa pētniecības un historiogrāfijas fona, pētījumu apjoms par Ventu ir ievērojami mazāks. Lai gan arheoloģiskā izpēte te sāka jau 19. gs. otrajā pusē, padomju okupācijas periodā šī reģiona pētniecību apgrūtināja Kurzemes militarizētais stāvoklis. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas Ventas krastos izpēte atsākās. Tās laikā atklāts, ka šajā reģionā samērā plaši pārstāvēts vikingu laikmeta arheoloģiskais materiāls. Atradumi norāda uz būtiskiem kultūru un tirdzniecības sakariem reģionā un ļauj definēt Ventu kā ūdensceļu.

Referāta mērķis ir atklāt Ventas lejtecē konstatēto, vikingu laikmetam piederīgo arheoloģisko liecību nozīmi pierādījumos par Kurzemes lielāko upi kā nozīmīgu ūdensceļu.

Pētījumā secināts, ka Ventas lejtecē bijuši trīs vikingu laikmeta pilskalni – Lagzdīnes, Veckuldīgas un Pabērzkalna. No apbedījumiem zināms Lapsu kapulauks. Pasieste un Kuldīga ir uzskatāmas par tirdzniecības centriem, tāpat arheoloģiskās liecības par tirdzniecības sakariem atrastas Vendzavu, Dokupes apkārtnēs un citviet.

Pētījumā izmantoti materiāli no Ventspils muzeja un Kuldīgas novada muzeja krājumiem un Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes arhīva. Analizētie dati apkopoti tabulās un kartēs. Vairums senvietu apskatītas dabā vai pētītas tiešsaistē, izmantojot senvietu un zemes reljefa modeļus.

Secināms, ka skandināvu klātbūtne Ventas lejtecē saistāma ar tirdzniecības sakariem, kolonizāciju un pārvaldes uzturēšanu. Par skandināvu klātbūtni tirdzniecības nolūkos tirdzniecības inventāra un preču atradumi pie Ventas grīvas un Ventas rumbas. Taču skandināvu tirdzniecības preces bija samērā plaši izplatītas gandrīz visos upes lejteces posmos. Tipiskie skandināvu nocietinājumi bija samērā nelieli, kas norāda, ka Ventas krastos nenotika masveida kolonizācija, kā tas bija Grobiņā, taču drīzāk iebrauca nelielas ieceļotāju grupas, kas pakļāva tuvāko apkārtni.

Viking Age Archaeological Evidence on the Lower Reaches of the River Venta

Kaspars Markus Molls

University of Latvia

The Venta river is not only the biggest river in Courland, but it has also been the most important inland water traffic way in the region. There is considerably more extensive research and historiography on the Daugava waterway than research on Venta river. Excavations along the river began at the second half of the 19th century, but during the Soviet times Courland was highly militarized and that prevented systematic archaeological research. Research resumed after Latvia gained its independence. Since then, it has turned out that there are many archaeological finds that are connected with Viking activity in the region, which implies that there existed a network of cultural and trade connections on the Venta river. The aim of the research is to collect archaeological evidence about the Viking age along the reaches of the river Venta and to define the potential role of the Vikings on the Venta waterway. There are three hillforts associated with the Vikings – Lagzdīne, Veckuldīga and Pabērzkalns, and there is one known graveyard – Lapsas. As trade centres can be considered Pasieste and Kuldīga, other archaeological evidence is found near Vendzavas and Dokupe. The material for the project is gathered from the regional museums of Ventspils and Kuldīga and the archive of the National Cultural Heritage Board. The data is analysed and summarized in tables and maps. The sites were either visited or/and researched online, using data gathered with LIDAR. The conclusion is that lower reaches of the river Venta Vikings participated in trade and colonized the region. The trade evidence proves the typical trade centres at the river mouth and waterfall (a natural obstacle) and less concentrated findings along the other parts of the river. Viking fortifications were built rather small, which implies that there was no massive colonization in contrast to other locations, for example like Grobiņa. Vikings most likely came to the Venta waterway to enforce order and collect taxes.

Tērvetes reģiona kultūrainavas attīstība vēlajā dzelzs laikmetā*

Ildze Mīlgrāve

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts

Reģionālā un vietas mēroga izpratne ainavas izpētē ir viens no galvenajiem metodoloģiskajiem soļiem, lai liela mēroga vēsturiskos notikumus un to ietekmi varētu izvērtēt kopā ar atsevišķiem lokāliem notikumiem.

Referāta mērķis ir, balstoties uz vēlā dzelzs laikmeta apdzīvotības liecībām, rekonstruēt Tērvetes reģiona apdzīvotību vēlajā dzelzs laikmetā. Darbā veikta Tērvetes reģionā esošo kultūrainavas vietu identificēšana un lokalizēšana, balstoties uz lietiskajiem un rakstītajiem avotiem. Autore īpašu uzsvāru liek uz tādām iezīmēm kā vietu centralitāte. Tā ir viena no pieejām ainavu pētniecībā, kas nozīmē, ka funkcionālas sistēmas veido kāds objekts ar tam pakļauto vai piesaistīto apkārtni, un kādā noteiktā telpā šis objekts ir cilvēku darbības smagumcentrs, šajā gadījumā – Tērvetes pilskalns.

Referāta tēma ir kultūras mantojuma pārvaldībai aktuāls temats. Daudzveidīgas kultūrainavas veido nozīmīgu Latvijas mantojuma daļu un kalpo kā liecība par pagātnes un tagadnes attiecībām starp cilvēku, dabisko un viņa paša radīto vidi. Otrkārt, tēmas aktualitāti nosaka tas, ka ir samērā maz zinātnisku pētījumu par Latvijas reģionu ainavām un padziļināta Tērvetes kultūrainavas rekonstruēšana līdz šim nav veikta.

Pēc arheoloģiskajiem avotiem secināms, ka Tērvetes pilskalns vēlajā dzelzs laikmetā kalpoja kā maiņas, tirgus vieta un amatniecības centrs, sasaistot apkārtējos iedzīvotājus vienā tīklā. Lai gan pilskalna kultūrslānī tikpat kā nav pārtrauktības, apmetnes tiešā tuvumā pastāvēja salīdzinoši īslaicīgi un mainīga lokācijas, kas, papildus tam, ka tuvumā nav attiecīga perioda senkapu, varētu liecināt, ka pilskalns nekalpoja kā dzīvesvieta, bet gan kā maiņas centrs. Mazā distance starp apmetnēm ap pilskalnu vēlajā dzelzs laikmetā liek domāt, ka tās veido vienotu kompleksu – apmetnes atrodas teritorijas semiperifērijā, savukārt reģiona iedzīvotāju mājvietas izvietojas apmēram 2–3 km attālumā no pilskalna, t. i., pilskalna perifērijā.

* Referāts izstrādāts LZP FLPP projekta nr. lzp-2021/1-0163 “Apbedīšanas tradīcijas ainavā: Latvijas teritorija dzelzs laikmetā (1.–1200. g.)” ietvaros.

Development of cultural landscape in the vicinity of Tērvete during the late Iron Age

Ildze Mīlgrāve

Institute of Latvian History of the University of Latvia

Understanding the regional and local scale in landscape research is one of the key methodological steps in order to assess large-scale historical events and their impact together with individual, local-scale events. The aim of this paper is to reconstruct the settlement of the Tērvete region in the Late Iron Age based on the archaeological evidence. The paper identifies and locates the cultural landscape of the Tērvete region based on material and written sources. The author places particular emphasis on features such as the centrality of sites. This is one of the approaches in landscape research, which means that functional systems are formed by an object with its subordinate or attached surroundings, and in a certain space this object is the centre of gravity of human activity, in this case – the Tērvete hillfort. The topic of the paper is a relevant issue for cultural heritage management. Diverse cultural landscapes form an important part of Latvia's heritage and serve as a testimony to the past and present relationship between human, natural and human-made environment. Secondly, the interest of the topic is determined by the fact that there are relatively few scientific studies on Latvian regional landscapes and no in-depth reconstruction of the cultural landscape of Tērvete has been carried out so far. Archaeological sources suggest that the Tērvete hillfort served as a place of exchange, market and craft centre in the Late Iron Age, linking the surrounding population into a single network. Although there is hardly any discontinuity in the cultural layer of the hillfort, settlements in the immediate vicinity were relatively short-lived and changed locations, which, in addition to the absence of any burial places in the vicinity, could indicate that the hillfort did not serve as a place of residence, but as a centre of exchange. The short distance between the settlements around the hill in the Late Iron Age suggests that they form a single complex: the settlements are located in the semiperiphery of the site, while the dwellings of the inhabitants of the region are located approximately 2–3 km from the mound, i. e. on the periphery of Tērvete hillfort.

Eksperimentālā pieeja neolīta dzintaru apstrādes procesu izzināšanā: Siliņupes apmetnes piemērs*

Agnese Čakare

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts

Dzintars Austrumbaltijas reģiona arheoloģiskajā materiālā parādās vidējā neolītā, un izmantošanas intensitāti saglabā līdz neolīta beigām. Dzintara rotas arheoloģiskajos izrakumos iegūtas gandrīz visās šī perioda un reģiona apmetnēs un apbedījuma vietās, bet tā apstrāde koncentrējās atsevišķos centros, kur bija pieeja dzintara izejmateriālam. Latvijas teritorijā zināmi trīs lieli dzintara apstrādes centri. No tiem vismazāk pētītā ir Siliņupes neolīta apmetnē (4. g. t. pr. Kr.) iegūtā dzintara kolekcija.

Tradicionāli dzintara kolekcijām veiktas tipoloģiskās analīzes, bet padziļinātas tehnoloģiskās analīzes, kas saistās ar dzintara izstrādājumu izgatavošanas procesiem, apstrādes pārpalikumiem, apstrādē izmantotajām metodēm un materiāliem, gandrīz nemaz nav veiktas.

Pamatojoties uz *chaîne opératoire* koncepciju, var apgalvot, ka materiālā kultūra ir paaudzēs nodotas zināšanas, kas apgūtas un koplīetotas noteiktā sabiedrībā. Šajā pieejā katrs artefakts tiek uzskatīts par galaproduktu ar raksturīgu darbību secību, kur katrā izgatavošanas posmā veikta specifiska izvēle. Šīs izvēles var definēt kā kultūras atvasinātas iezīmes vai elementus, kas uz artefaktā atklājas kā konkrētas fiziskas īpašības. Tādējādi iespējams identificēt analītiskās vienības, kas atspoguļo kultūrā nodotas zināšanas un prasmes, kas ietvertas sociālajās praksēs. Tāpat iespējams atklāt būtiskas atšķirības un līdzības sabiedrības zināšanās, kas var izgaismot sociālās attiecības laikā un telpā.

Izmantojot trasoloģijas metodi, maģistra darba “Eksperimentālā pieeja neolīta dzintaru apstrādes procesu izzināšanā” ietvaros identificētas literatūrā aprakstītas un veiktajos eksperimentālajos pētījumos atdarinātas apstrādes tehniku pazīmes uz materiāla virsmas. Tās salīdzinot ar dzintara kolekciju no Siliņupes apmetnes, konstatēts, ka formas izveidē un virsmas apstrādē visplašāk izmantoti krama rīki, skaidri izšķirot četras apstrādes tehnikas: atskaldīšana, atspiešana, drāšana un skrāpēšana, ar katrai raksturīgajām pazīmēm.

* Referāts izstrādāts LZP FLPP projekta nr. Izp-2021/1-0119 “Prasmju sinerģija un amatniecības konteksti: integrēts pētījums par akmens laikmeta tehnoloģijām Austrumbaltijā” ietvaros.

Experimental Approach to the Study of Amber Processing in the Neolithic: Example of the Siliņupe Settlement

Agnese Čakare

Institute of Latvian History of the University of Latvia

Amber appears in archaeological material of eastern Baltic region in the Middle Neolithic and remains notably present until the end of the Neolithic. Amber jewellery has been recovered from most of the settlements and burial sites in this period and region, but its processing concentrated in certain centers with access to amber raw material. Three major centers are known in Latvia, the least studied of which is the amber collection from the Neolithic settlement of Siliņupe (4th Mill. BC).

Traditionally, only typological analyses of amber artefacts have been carried out, fewer studies have focused on technological analyses related to amber production processes, processing residues and methods and materials used in processing.

Based on the concept of *chaîne opératoire*, it can be argued that material culture is the knowledge passed down through generations, acquired and shared among a group of people. In this approach, each artefact is considered as a final product with a characteristic sequence of operations, where specific choices are made at each stage of production. These choices can be defined as culturally derived features or elements that can be observed on the artefact as specific physical characteristics. Thus, allowing to identify analytical units that reflect culturally transmitted knowledge embedded in social traditions, as well as significant differences and similarities in knowledge that can shed light on social relations in time and space.

Using the method of traseology, as part of the master's thesis "An experimental approach to the study of amber processing in the Neolithic", specific features of the techniques described in literature and replicated in experiments were identified on the processed amber surface. Comparing them with the artefacts from Siliņupe, it was found that flint tools were most widely used for shaping and surface treatment, distinguishing four treatment techniques: flaking, pressure flaking, shaving, and scraping, each with its characteristic features.

Krievijas impērijas pārvalde Vidzemes provincē Katrīnas II valdīšanas laikā (1762–1767)

Germans Ļebezovs
Valmieras muzejs

Krievijas impērijas ietekme uz Baltijas reģionu arī mūsdienās ieņem ļoti svarīgu lomu Latvijas vēstures pētniecībā, kas nereti redzams politiskajās diskusijās un dažāda veida akadēmiskajās publikācijās. Neapšaubāmi tēmas aktualitāte ir saistīta ar pirmā pasludinātā Krievijas imperatora Pētera I aizsākto imperiālisma tradīciju, Vidzemes provinci faktiski pievienojot Krievijas impērijas sastāvam 1710. gadā un to pamatojot ar Vidzemes muižniecības politisko lojalitāti Krievijas impērijai Ziemeļu kara laikā (1700–1721), bet pēc 1721. gada Nīstades miera līguma, pievienojot Vidzemes provinci Krievijas impērijas sastāvam arī juridiski. Imperatore Katrīna II neapšaubāmi bija Pētera I politiskās ideoloģijas turpinātāja, par savu mērķi izvirzot Krievijas pārvaldes modeļa ieviešanu Vidzemes provincē. Krievijas pārvaldi ierobežoja Nīstades miera līguma nosacījumi, kurā tika atrunāti Vidzemes muižniecības provinces privilēģiju priekšnoteikumi, garantējot vietējās administrācijas kārtību. Laika posmā no 1762. līdz 1767. gadam Vidzemes muižniecības privilēģijas Krievijas valdniecei Katrīnai II radīja problēmas nodrošināt centrālās varas politiku Vidzemes provincē.

Darbā primāri izmantotie avoti ir Krievijas impērijas valdnieces Katrīnas II personīgā sarakste ar dažādām impērijas amatpersonām par politisko pārvaldi Vidzemes provincē, kas analizēta, izmantojot salīdzinošo metodi. Attiecīgi šī referāta mērķis ir apskatīt Krievijas impērijas politiskās pārvaldes problēmas Vidzemes provincē Katrīnas II valdīšanas pirmajos gados laika posmā no 1762. līdz 1767. gadam.

Vidzemes muižniecības īstenotā provinces pārvalde, pamatota Krievijas imperatora Pētera I sniegtajās privilēģijās, piekopa selektīvu pieeju Krievijas impērijas likumu ievērošanā, apdraudot valdnieces varu šajā teritorijā.

Administration of the Russian Empire in Vidzeme Province during the Reign of Catherine II (1762–1767)

Germans Ļebezovs
Valmiera Museum

The influence of the Russian Empire on the Baltic region continues to play a very important role in the study of Latvian history, which is often reflected in political debates and academic publications of various kinds. The relevancy of the topic is undoubtedly connected with the imperialist tradition of the first proclaimed Emperor of Russia Peter the Great, who *de facto* annexed the province of Vidzeme to the Russian Empire in 1710, basing this on the political loyalty of the Vidzeme nobility to the Russian Empire during the Northern War (1700–1721), and annexing the Vidzeme province *de iure* after the Peace Treaty of Nystad in 1721. Empress Catherine II undoubtedly inherited the political ideology of Peter I, who set as her goal the introduction of Russian rule in the province of Vidzeme. The Russian administration was limited by the terms of the Treaty of Nystad, which stipulated the privileges of the province of Vidzeme nobility, guaranteeing the order of local administration. Between 1762 and 1767 the privileges of the Vidzeme nobility created problems for Catherine II, who tried to enforce the policy of the central authorities in the Vidzeme province. The primary sources used in this work is the personal correspondence of Catherine II, Empress of the Russian Empire, with various imperial officials concerning the political administration of the province of Vidzeme, which was analysed using the comparative method. Accordingly, the aim of this paper is to examine the problems of the political administration of the Russian Empire in the province of Vidzeme during the first years of Catherine II's reign from 1762 to 1767. The administration of the Vidzeme nobility contributed to the fact that the laws of the Russian Empire in Vidzeme were, depending on necessity, selectively obeyed, thus endangering the power of the ruler in Vidzeme, which can be explained by the fact that the Vidzeme nobility was primarily loyal to its privileges and not to the Russian Empire.

Rakstisko vēstures avotu leksiskās analīzes metodes: Daugavpils jezuītu ziņojumu piemērs

Tatjana Bogdanoviča

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts

Leksiskās analīzes metodes aktīvi izmanto fenomenoloģijas avotpētnieciskās pieejas sekotāji. Tās pamatā ir priekšstats par avotiem kā kultūras izpausmi, kā realizētu cilvēka darbības intelektuālo produktu. Iepriekš minētais ļauj uzskatīt, ka avota materiālajā formā ir realizētas autora jūtas, domas, pasaules uztvere. Tā ir netiešā informācija, kas atklājas gan analizējot avota saturu, gan teksta leksiskās struktūras. Leksiskā analīze paredz galvenokārt, leksiski statistiskās un semantiski kontekstuālās metodes izmantošanu. Leksiski statistiskā metode ir kontentanalīzes paveids, savukārt semantiski kontekstuālas metodes uzdevums ir palīdzēt noteikt leksikas lietošanas semantisko nozīmi un kontekstu.

Referāta mērķis ir parādīt leksiskās analīzes iespējas avota informatīvā potenciāla noteikšanā, izmantojot Dinaburgas jezuītu arhīva dokumentu piemēru. Šādi vērtējot Daugavpils jezuītu ziņojumos izmantotos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus, skaidrots, kāds tropu (vārda nozīmes maiņa) veids ir lietots biežāk un kādā kontekstā.

Daugavpils jezuītu ziņojumi ir daļa no Daugavpils jezuītu kolēģijas dokumentu kompleksa, kurus apkopoja un 1940. gadā publicēja Holandes jezuīts Jozefs Kleijntjens (*Kleyntjens*, 1876–1950). Analīzes rezultātā tika noteikts, ka katram mākslinieciskās izteiksmes līdzeklī ir bijusi noteikta nozīme valodas lietojumā, tāpēc to izpēte ļauj noteikt autora priekšstatus, attieksmi un emocijas attiecībā uz citām personām, objektiem un parādībām. Katrs mākslinieciskās izteiksmes līdzeklis ietvēra sevī daudzlīmeņu informāciju. Tas bija gan objektīvas informācijas nesējs par apkārtējo pasauli, gan liecība par tā veidotāja uztveres un domāšanas īpatnībām.

Methods of Lexical Analysis of Written Historical Sources: Case Study of Daugavpils Jesuit Reports

Tatjana Bogdanoviča

Institute of Latvian History of the University of Latvia

The aim of the paper is to show the possibilities of lexical analysis in determining the informative potential of the source using the example of Dinaburg Jesuit archive documents. The methods of lexical analysis are actively used by the followers of the source research approach of phenomenology. It is based on the idea of sources as a cultural phenomenon, as a realized intellectual product of human activity. Therefore, it is believed that the author's feelings, thoughts, perception of the world are realized in the source in a material form, which is the indirect information that can be discovered both by analyzing the content of the source and the lexical structures of the text. Lexical analysis mainly involves the use of lexically statistical and semantically contextual methods. The lexical-statistical method is a type of content analysis, while the task of the semantic-contextual method is to help determine the semantic meaning and context of lexical usage. These methods were applied to the analysis of the means of artistic expression of the Daugavpils Jesuit reports, in order to find out which type of trope was used more often and in which context. The reports of Daugavpils Jesuits are part of the complex of documents of the Daugavpils Jesuit College, which were compiled and published in 1940 by the Dutch Jesuit J. Kleijntjens. As a result of the analysis, it was determined that each means of artistic expression has its own meaning in the use of language, so their study allows to determine the author's preconceptions, attitudes and emotions in relation to other persons, objects and phenomena. Each trope contains multi-level information – it is both a carrier of objective information about the surrounding world and a testimony of the peculiarities of perception and thinking of its creator.

Valmieras viduslaiku vēsture 19. gadsimta vācbaltiešu historiogrāfijā. Citētākie autori

Liene Rokpelne

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Livonijas viduslaiku vēstures izpētē lielu ieguldījumu devuši 19. gadsimta vācbaltiešu pētnieki. Tomēr piebilstams, ka viņu pētniecības tēmu izvēli noteica vācbaltiešu identitātes meklējumi reģiona pagātnē un kultūrvēsturiskajā mantojumā.

19. gadsimta historiogrāfijā aplūkoti vairāki Valmieras vēstures aspekti, taču viduslaiku kontekstā priekšplānā izvirzījušies vien daži tēmu loki – krustnešu piļu un baznīcu celtniecība, Hanzas klātesamība, ģeogrāfija, vispārīgi statistisku datu apkopojumi, zemes kungu sanāksmju recesu apkopojumi. Pagātnes notikumu aprakstam autori izmantojuši identiskas vai ļoti līdzīgas avotu grupas. Spilgtākais no daudzajiem piemēriem ir Rīgas Vēstures un senatnes biedrības (*Gesellschaft für Geschichte un Altertumskunde zu Riga*) bibliotekāra Vilhelma Heines (*Wilhelm Friedrich Heine, 1871–1917*) 1894. gadā izdotā grāmata “Beiträge zur Geschichte der Stadt Wolmar”, kas kļuvusi par vienu no citētākajiem darbiem Valmieras vēstures izpētē.

Atsaukšanās uz neapstrīdamu autoritāšu, cienījamu autoru darbiem rezultējusies sava veida *pseido-objektīvi* atlasītu faktu izplatībā. Vācbaltiešu autoru darbos, meklējot apliecinājumu par tajos minētā apgalvojuma izcelsmi, nereti nav iespējams rast atbildi par pirmavotu, jo atsaucēs ir norāde uz cita laikabiedra darbu. Autori, savstarpēji izmantojot un citējot viens otra darbus, kuros atsauču nav vai tās ir kļūdainas, radījuši situāciju, ka Valmieras viduslaiku vēsturē atrodamas neprecizitātes, neskaidrības un pat kļūdas.

Lai izmainītu pierasto Valmieras viduslaiku perioda naratīvu – jāveic ne tikai historiogrāfiska izpēte, bet galvenokārt revīzija izmantotajos oriģinālo avotu norakstos, iekļaujot pētniecībā līdz šim neiekļautās avotu grupas. Tādā veidā tiks radīts pēc iespējas precīzāks un objektīvāks skatījums uz aplūkojamo pilsētas vēstures periodu.

The Medieval History of Valmiera In the 19th Century Baltic German Historiography. Most Quoted Authors

Liene Rokpelne

Faculty of History and Philosophy of University of Latvia

Baltic-German researchers in the 19th century made a great input to the study of the Medieval History of Livonia, but at the same time, they chose research topics, guided by subjective interests, through the prism of their identity. Several aspects of the history of Valmiera are considered in the historiography of the 19th century, but in the context of the Middle Ages, only a few themes emerged in the foreground – the construction of crusader castles and churches, the presence of the Hanseatic League, geography, general compilations of statistical data, compilations of lists from various landlord (town meetings, Hansa days, etc.). To form their interpretations, the authors used the same or very similar groups of sources. There are various examples, but the most striking is a book by Wilhelm Heine, the librarian of the Riga Society of History and Antiquities, published in 1894 “Beiträge zur Geschichte der Stadt Wolmar”, which has become one of the most quoted works related to the study of the history of Valmiera. The result is a kind of pseudo-unbiased selection of facts, and by reference to works already published, no doubts of objectivity and professionalism occur. However, when the question is asked – from where the authors have obtained some specific information – often the accurate answer cannot be found, or there is a simple reference – I used the work of this or that author. The authors, using and quoting the works of other authors, in which specific references to sources do not appear or are erroneous, have created a situation where inaccuracies, ambiguities, or mistakes can be found in the medieval history of Valmiera. To change the narrative of Valmiera’s medieval period – not only historiographical research should be carried out, but primarily a revision of the source transcripts used, including unexamined source groups. That way accurate and objective view of this period in the town's history would be created. .

The report aims by analyzing the historiography of the 19th century, to demonstrate the interpretations of the most quoted authors in on the history of Valmiera in the Middle Ages, which are still relevant today. Chronological framework: 14th–16th centuries.

Dženovas konferences atbalss Latvijā 1922. gadā: krievu pretboļševistiskās kustības konteksts*

Andrejs Gusačenko

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts

Prezentācijas ietvaros tiks sniegts ieskats līdz šim Latvijas historiogrāfijā maz atspoguļotu notikumu norisē, kas bija tieši saistīti ar starptautisku konferenci Dženovā 1922. gada pavasarī. Saduroties Padomju Krievijas (Jaunās ekonomiskās politikas (NEP) ietvaros) un Rietumu valstu ekonomiskajām, politiskajām, kā arī militārajām interesēm, konferences norise kļuva par pasaules mēroga notikumu. Tās ietvaros Maskavas mērķis bija Padomju Krievijas starptautiskā atzīšana, kas kļūtu par galveno nosacījumu kredītu piešķiršanai, drošības garantijām un investīciju ieplūšanai. Dženovas konferences nozīme bija augsti vērtēta arī Rietumu pasaulē, piešķirot tai lielu nozīmi kā pirmajai, plašai un starptautiskai konferencī pēc Pirmā pasaules kara un cerot gūt kompensācijas par Padomju Krievijā nacionalizētajiem īpašumiem, kā arī nodibināt pēckara Eiropai vitāli svarīgas tirdzniecības attiecības.

Latvijas kontekstā konferencei bija pievērsta papildu vērība, Rīgā norisinoties starptautiskajai sanāksmei ar padomju un Baltijas reģiona valsts pārstāvju līdzdalību. Īpašu uzmanību Dženovas konferencei pievērsa krievu pretboļševistiskās kustības līderi, kuru organizācijas darbojās praktiski visos krievu emigrantu blīvi apdzīvotajos reģionos, tai skaitā arī Baltijas valstīs. Latvijas specdienestiem saņemot informāciju par Padomju Krievijai naidīgo organizāciju plāniem, sākās plaša pretdarbības operācija, kam bija starptautiska rezonanse un sekas.

Minēto notikumu atspoguļojums un analītika veidos referāta vadmotīvu, pētījumam balstoties uz Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva, Krievijas Federācijas Valsts arhīva un nesen atrastajiem ASV Kolumbijas Universitātes Bahmetjeva arhīva dokumentiem, kā arī citiem avotiem un literatūru. Izpētes rezultātā gūtās atziņas ļauj aplūkot krievu pretboļševistiskās kustības nozīmi kā sekundāru, tomēr vērā ņemamu faktu starptautiskajās attiecībās, kā Baltijas jūras reģionā, tā arī Rietumeiropas mērogā.

* Referāts sagatavots ar LU Bāzes un snieguma finansējuma projekta “Letonika, diaspora un starpkultūru komunikācija” apakšprojekta “Latvijas teritorija kā dažādu kultūrtelpu, reliģiju, politisko, sociālo un ekonomisko interešu saskarsmes zona no aizvēstures līdz mūsdienām” (Nr. AAP2016/B060) atbalstu.

The Repercussions of Genoa Conference in Latvia in 1922: Context of Russian Anti-Bolshevik Movement*

Andrejs Gusačenko

Institute of Latvian History of the University of Latvia

The presentation provides a review on the events, which until now have not been fully covered in Latvian historiography. These events were closely connected with the international conference in Genoa, which took place in the spring of 1922. Due to the crossing of Soviet (in the framework of the New Economic Policy (NEP)) and Western economic, political, as well as military interests, the conference became an event of utmost international importance. In the framework of the conference, the aims of Moscow were the international recognition of Soviet Russia, which became the main condition for receiving international credits, security guarantees, and as a result – flow of investments. The meaning of the Genoa conference was also highly estimated in the Western world, as the first considerable international conference after the end of the First World War. In addition, Western governments and entrepreneurs were hoping to receive compensations for the property, which they lost due to the nationalization in Soviet Russia, as well as wishing to establish vitally important business relationships for the post-war Europe. In the context of Latvia, the conference had especial value due to the fact, that an international meeting with the representatives of Soviet and Baltic countries was taking place in Riga at that time.

Special attention at the Genoa conference was paid to the leaders of the Anti-Bolshevik movement, which organizations had been functioning in almost every region with dense population of Russian emigrants, including Baltic countries. First of all, special services of Latvia received information about the plans of the organizations, hostile to Soviet Russia. A counteraction operation was started that had international resonance of consequences. The reflection of the above-mentioned events and their analysis compose the leitmotif of the report, while the research is based on the documents from the Latvian National Archives Latvian State Historical Archive, the State Archive of Russian Federation and recently discovered documents at the Bakhmeteff Archive of Russian & East European Culture at Columbia University in the USA, as well on the other sources and literature. Results of the research allow to perceive the meaning of Russian Anti-Bolshevik movement as a secondary, but considerable factor in the international relations in scale of the Baltic region and Western Europe.

* This article has been prepared within the framework of the University of Latvia project “Letonika, Diaspora and Inter-cultural Communication”, subproject “The territory of Latvia as a contact zone between different cultural spaces, religious, political, social and economic interests from prehistory to the present day”, project No. AAP2016/ B060.

Latvijas armijas komandiera štāba Operatīvās daļas darbība Latvijas valsts aizsardzības stāvokļa uzlabošanas kontekstā (1924–1929)

Demurs Harebovs

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

1924. gada 23. februārī, pēc lēmuma nodalīt armijas pārvaldes operatīvās un administratīvās funkcijas tika izveidots Armijas komandiera štābs, un par pirmo armijas komandieri kļuva ģenerālis Pēteris Radziņš (1880–1930). Jaunās armijas pārvaldes struktūras galvenais uzdevums bija karaspēka militārā sagatavošana valsts aizsardzībai. Uzdevuma izpildei Armijas komandiera štābā tika izdalītas vairākas struktūrvienības, no kurām viena bija Operatīvā daļa, uz kuru attiecās armijas pārstāvju darbība ārzemēs, tai skaitā kara aģentu darbs, latviešu virsnieku komandēšana uz Eiropas kara skolām, kā arī bruņojuma iegāde.

Kļūstot par armijas komandieri, ģenerālis Radziņš veica Latvijas aizsardzības novērtējumu un šinī procesā norādīja uz plašiem trūkumiem, galvenokārt apgādes un bruņojuma jomā. 1924. gadā joprojām turpinājās armijas miera laika štatu organizēšana, budžeta ierobežojumi neļāva sagādāt modernu bruņojumu, turklāt armijai bija jārēķinās ar spiedienu no politiķu puses. Ņemot vērā esošās problēmas, armijas komandieris savā darbībā lika uzsvaru uz tiem līdzekļiem, kas jau bija pieejami. Galvenais akcents tika likts uz Apmācības daļas darbību, cenšoties kompensēt Latvijas armijas nelielo skaitlisko sastāvu ar maksimāli efektīvu karavīru sagatavošanu, tomēr arī Operatīvās daļas ieguldījums bija neatņemama valsts robežu drošības uzturēšanas sastāvdaļa.

Referāta mērķis ir sniegt ieskatu Latvijas armijas komandiera štāba Operatīvās daļas darbībā saistībā ar valsts aizsardzības stāvokļa uzlabošanu. Izpētes procesā izmantoti nepublicētie dokumenti no Latvijas Nacionālā arhīva Valsts vēstures arhīva fonda nr. 3602, pielietojot sistemātisko metodi un kombinējot tos ar statistiskās datiem, kas aizgūti no Hugo Rozenšteina, Aleksandra Plensnera, Edgara Andersona un Ērika Jēkabsona darbiem.

Headquarters of the Commander of the Latvian Army: Activities of the Operations Unit in Defense of the Latvian State (1924–1929)

Demurs Harebovs

Faculty of History and Philosophy of University of Latvia

On February 23rd, 1924, after a decision to split the operational and administrative functions of the army leadership, the Headquarters of the Commander of the Latvian Army were established, and the first Army Commander was general Pēteris Radziņš. The main objective of this new command institution was to prepare the army for military operations. To achieve this goal, the Headquarters were divided into several units, including the Operations unit, which was responsible for army representatives abroad, such as military attachés, commanding Latvian officers to European military academies, as well as procuring armaments and equipment.

After becoming Army Commander, general Pēteris Radziņš evaluated the defensive condition of Latvia, and pointed out multiple issues, generally – a lack of equipment and weaponry. In 1924 the army was still reorganizing, budget restrictions prevented the acquisition of modern armaments, and the army was also facing political pressure. Taking into account the issues at hand, the Army Commander decided to focus heavily on the resources available. The main focus was on the work of the Training unit, trying to compensate the lack of numbers in the Latvian Army through maximum effectiveness in education and preparation. The work of the Operations unit, however, must not be discounted, as their contribution was also vital to securing the borders of Latvia.

The purpose of the study is to provide insight into the work of the Operations unit of the Headquarters of the Latvian army, in terms of improving the national security of the country. Research was based on unpublished documents from the Latvian National Archive's National History Archive fund No. 3602, by using the systematic method, and supplemented with statistical data from authors Hugo Rozenšteins, Aleksandrs Plensners, Edgars Andersons and Ēriks Jēkabsons.

Arodbiedrību un līdzīga rakstura sabiedrisko organizāciju līdzdalība likumdošanas procesā strādājošo darba nosacījumu uzlabošanai (1922–1934)

Helēna Emerberga

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Saeima 1923. gada 18. jūlijā izsludināja “Likumu par biedrībām, savienībām un politiskajām organizācijām”. Tas bija pamats sabiedrisko organizāciju tīkla izveidei un radīja iespēju sabiedrības pašorganizācijai un darbībai dažādās jomās. Likumdošanas procesā arodbiedrības un tamlīdzīgas sabiedriskās organizācijas bija nozīmīgs faktors strādājošo interešu pārstāvēšanā, lai gan lēmumus tās nevarēja ietekmēt. Likumprojektus izstrādāja Saeimas komisijas, kuras šī procesa ietvaros bija tiesīgas ņemt vērā sabiedrisko organizāciju viedokli. Sabiedriskās organizācijas izmantoja divus veidus komunikācijai ar Saeimas komisijām – iesniegumu iesūtīšanu par interesējošām problēmām un pārstāvju deleģēšanu uz komisiju sēdēm.

Referāta mērķis ir konstatēt, kā un ar kādām metodēm arodbiedrības un tamlīdzīgas sabiedriskās organizācijas pārstāvēja savas intereses Saeimas komisiju darbībā strādājošo darba apstākļu uzlabošanas likumprojektu izstrādes procesā. Pētījuma hronoloģiskās robežas ietver pirmās līdz ceturtās Saeimas darbību. Referātā izmantota vēsturiskās ģenēzes metode. Galveno avota bāzi veido Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva Latvijas Republikas Saeimas 5485. fonda 1. apraksta lietas un Latvijas Republikas Saeimas stenogrammas.

Arodbiedrību un sabiedrisko organizāciju līdzdalība likumprojektu izstrādē parlamentārisma periodā bija salīdzinoši efektīva, tomēr tā nav vērtējama viennozīmīgi, jo ne vienmēr tika sasniegts vēlamais rezultāts. Organizācijām bija padomdevēja balsstiesības, tomēr gala lēmums tika pieņemts deputātu balsojumā. Ja balsojums bija noraidošs, tad likumprojekts atkārtotai izstrādāšanai tika nodots atpakaļ komisijām. Valsts likumdošanas ietvaros strādājošo pārstāvēšanas organizāciju galvenais mērķis bija panākt darba apstākļu uzlabošanu ar likuma palīdzību. Tā ietvaros organizācijas veltīja lielāko uzmanību diviem faktoriem – darba laika normēšanai un algas apmēra palielināšanai.

Participation of Unions and Similar Public Organizations in the Legislative Process to Improve the Working Conditions of the Employees (1922–1934)

Helēna Emerberga

Faculty of History and Philosophy of University of Latvia

On July 18, 1923, the Parliament promulgated the “Law on associations, unions and political organizations”. It was the basis for the creation of a network of public organizations and created an opportunity for public self-organization and activity in various fields. Within the legislative process unions and similar public organisations were an important factor in representing the interests of the organization’s work, although they could not influence its decisions. The draft laws were developed by Parliament commissions, which were entitled to take the opinion of public organizations as part of this process. Public organizations used two ways to communicate with Parliament commissions – sending submissions on problems of interest and delegating representatives to commission meetings.

The aim of the paper is to establish the methods by which trade unions and public organizations of a similar nature represented their interests in the work of the Parliament commissions in the process of drafting bills for improving working conditions. The chronological boundaries are from the activities of the first to the fourth Parliament. The report uses the method of historical genesis. The main source base consists of the files of the Latvian National Archives, Latvian State Historical Archive (5485th fund – the Parliament of the Republic of Latvia) and the transcripts of the Parliament of the Republic of Latvia.

The participation of trade and public organizations in the development of proposals during the period of parliamentarism was adequate, however, it cannot be evaluated unequivocally, as the desired result was not always achieved. Organizations had advisory voting rights; however, the final decision was reached by a vote of deputies. If the vote is negative, then the draft law was sent back to the commissions for a revision. The main goal of workers' representative organizations within the framework of national legislation was to legally improve working conditions. Within the scope of the purpose, the organizations devoted their main attention to three factors – regulation of working hours, an increase in salary and promotion of public works and benefit system during the economic crisis.

Development of the Plinkaigalis Iron Age Community

Karolis Mimas

Vilnius University

Presentation concerns Iron Age community of Plinkaigalis located in central Lithuania. The cemetery, in which members of nearby settlement were buried, was discovered in 1975. It is one of the most known and fully excavated Iron Age cemeteries in Lithuania. The site was used in the Late Roman and Migration Periods, approximately from the 3rd to the 7th century AD. The material culture of this site is well studied and discussed in various publications. However, development of the Iron Age community using its cemetery as a source has not been researched yet. Only studies of separate development aspects, such as social stratum, ethnicity and possible number of people have been carried out. Studies of regional development during that period exist, but none of them focus on concrete communities. The main objective of the research was to analyse the development of the community using Plinkaigalis cemetery material data. The topics of chronology, familial clusters, social structure, and the emergence of violence will be discussed. Results were achieved using topographical, spatial, material quantity and quality analysis. The gender and age of buried individuals have been identified by other researchers. The chronology of the cemetery was established using dated grave goods. Separate clusters of graves visible in the cemetery are attributed to be hypothetical mortuary areas of extended families. The appearance of new types of grave goods in the mid-5th century AD allowed to distinguish two main stages in the development. At the same time, multiple signs indicate a turning point in the community. It is evident by the change of grave goods, emergence of a warrior-elite, rise in violence related injuries and increase in prosperity. All the above said lead to believe that the visible change is attributed to military conflicts or some type of unrest in the region. Signs of change during the same period are also visible in other burial sites in Lithuania.

Plinkaigaļa kopienas attīstība Dzelzs laikmentā

Karolis Mimas

Viļņas Universitāte

Šajā referātā apskatīta Plinkaigaļa dzelzs laikmeta kopiena Lietuvas vidienē. Kapsēta, kurā apglabāti tuvējās apmetnes pārstāvji, atklāta 1975. gadā. Tā ir viena no visplašāk pazīstamajām un izpētītajām dzelzs laikmeta kapsētām Lietuvā. Kapsēta tika izmantota vēlajā romiešu periodā un Lielās tautu staigāšanas laikā, aptuveni no 3. līdz 7. gadsimtam m. ē. Šī arheoloģiskā pieminekļa materiālā kultūra tikusi rūpīgi pētīta un apskatīta dažādās publikācijās.

Tomēr šīs dzelzs laikmeta kopienas attīstība līdz šim nav tikusi pētīta, balstoties tieši apbedījumos iegūtajā informācijā. Veikta tikai atsevišķu attīstības aspektu izpēte, piemēram, pētīts apbedīto sociālais stāvoklis, etniskā piederība un iespējamais cilvēku skaits. Pastāv pētījumi par reģionālo attīstību šajā periodā, tomēr atsevišķas kopienas nav tajos apskatītas. Šī pētījuma galvenais mērķis ir analizēt kopienas attīstību, izmantojot Plinkaigaļa apbedījumu materiālu datus.

Pētījumā apskatītas hronoloģijas, ģimeņu apbedījumu kopu, sociālās struktūras un vardarbības rašanās tēmas. Rezultāti tika sasniegti, izmantojot topogrāfisko, telpisko, materiālu kvantitatīvo un kvalitatīvo analīzi. Apbedīto personu dzimumu un vecumu noskaidrojuši citi pētnieki. Apbedījumu vietas hronoloģija noteikta, izmantojot datētas apbedījumu piedevas.

Atsevišķas kapsētā redzamās apbedījumu kopas tiek hipotētiski saistītas ar paplašināto ģimeņu apbedīšanas vietām. Jaunu apbedījumu piedevu parādīšanās mūsu ēras 5. gadsimta vidū ļāva iedalīt attīstību divos galvenajos posmos. Vienlaikus vairākas pazīmes liecina par pārmaiņām šajā kopienā. Izmaiņas apbedījumu piedevās liecina par militārās elites rašanos, novērojams vardarbības izraisītu ievainojumu pieaugums un labklājības palielināšanās. Visi minētie novērojumi liek domāt, ka redzamās pārmaiņas saistītas ar militāriem konfliktiem vai kāda veida nemieriem reģionā. Pārmaiņu pazīmes, kas attiecināmas uz to pašu laika posmu novērojamas arī citās apbedījumu vietās Lietuvā.

The Symbolics of Birds on Polychromed Wooden Furniture Exhibits: The National Museum of Lithuania

Onutė Gaidamavičiūtė
Klaipėda University

The object of my research are polychromed wooden furniture exhibits bearing the symbols of birds in the National Museum of Lithuania: dowry chests, wardrobes, towel holders.

The aim of the research is to investigate the symbols of birds on the furniture artefacts stored in the National Museum of Lithuania. The main focus of the study is the collection of chests of drawers. This collection is the most unique and extensive in Lithuania.

The current research is unprecedented, because no summarized investigation on this topic has been carried out to date, except several mentions in the ethnologic articles.

The current study employs the methods of descriptive and comparative analysis, as well as classic field research methods, namely, observation.

The primary purpose of these furniture artefacts made in the period from the 18th century until the late 19th century was functional and practical – to facilitate the household chores of rural people. A little later, in the early 20th century, the functional meaning was supplemented by the ornamental, decorative connotations. Wooden furniture was made using various techniques: carving, engraving, painting, and the motive of the bird was frequently cultivated. This time I am focusing on polychromed-furniture exhibits.

From the beginning of the 20th century, the decoration of wooden tools evolved, the ornamentation grew more complex, birds became part of more intricate compositions, usually – the tree of life.

As for dowry chests, the image of birds on them is not very common. The decorations were observed on chests of drawers in different Lithuanian ethnographic regions. The research shows that the collection of the National Museum of Lithuania contains 30 chests of drawers with the motive of bird. The most popular are the images of domestic birds (hen, roosters) and white storks, which can be associated either with common wealth or happy married life.

Putnu simboli uz polihromētu koka mēbeļu eksponātiem: Lietuvas Nacionālais muzejs

Onute Gaidamavičiūte
Klaipēdas Universitāte

Šajā pētījumā apskatīti Lietuvas Nacionālā muzeja kolekcijā iekļautās polihromētās koka mēbeles simboliku, tai skaitā mēbeles – kumodes, skapji, arī sadzīves priekšmeti – vērpijamie ratiņi, divieļu turētāji, kā arī veļas mazgājamie rīki – velējamās vāles un veļas ruļļi.

Pētījuma mērķis ir izpētīt putnu simbolus, kas attēloti uz Lietuvas Nacionālajā muzejā uzglabātajiem koka priekšmetiem, galveno uzmanību pievēršot kumožu kolekcijai. Tā ir unikālākā un plašākā Lietuvā.

Pētījums ir oriģināls, jo līdz šim nav veikta apkopota izpēte par šīm tēmām, izņemot vairākas atsaucis etnoloģijas nozares pētnieciskajos rakstos. Šajā pētījumā izmantotas aprakstošās un salīdzinošās analīzes metodes, kā arī klasiskā lauka pētījumu metode – novērojums.

18. un 19. gadsimtā aplūkojamo sadzīves priekšmetu galvenā funkcija bija praktiska – atvieglot lauku cilvēku ikdienu. Nedaudz vēlāk, 20. gadsimta sākumā, funkcionālo būtību papildināja arī ornamentālā, dekoratīvā nozīme.

Sadzīves koka priekšmetus dekorēja dažādās tehnikās: grebjot, gravējot un apgleznojot. Viens no motīviem, kas izmantots koka priekšmetu dekorēšanā, bija putna atveids.

Līdz ar 20. gs. sākumu koka darbarīku dekoratīvā apdare arvien attīstījās, ornamentu kļuva sarežģītāki. Putni iekļāvās sarežģītākās kompozīcijās, kurās visbiežāk attēlots dzīvības koks.

Pētījumā vērtēti kumožu rotājumi, kas sastopami dažādos Lietuvas etnogrāfiskajos reģionos. Tajā secināts, ka Lietuvas Nacionālā muzeja kolekcijā esošajās 30 kumodēs ar putna motīvu, visvairāk izmantoti mājas putnu (vistu, gaiļu) un balto stārķu attēli, kas saistāmi ar pārticību vai laimīgu laulības dzīvi.

Strange Animals as Portents of Political Turmoil: The Cases of the Livonian Chronicles of Balthasar Russow and Dionysius Fabricius

Beāte Orlova

University of Latvia

Religious and supernatural belief, including belief in portents and miracles, is an understudied aspect of Livonian chronicles of the medieval and early modern periods. Research has mainly been done on earlier texts, such as the Chronicle of Henry of Livonia. However, the time of the Livonian War (1558–1583), a period of extensive political and religious upheaval, is an important object of research to gain a better understanding of the beliefs held in Livonian society at the time. The aim of this paper is to analyze the belief in the appearance of unusual animals as portents of political turmoil displayed in the Livonian chronicles of Balthasar Russow and Dionysius Fabricius. Both chronicles deal with the events of the Livonian War, often presenting an analysis of the events from a religious perspective. This includes descriptions of unusual events, such as comets, plagues, and also the appearance of animals that are unusual to the region of Livonia, believing that these are signs of God's displeasure or warnings of forthcoming danger. For example, Balthasar Russow notes a previously unknown species of strange, even monstrous birds appearing in the Estonian town of Padis at the same time that a diplomatic mission arrives there. While it is easy to dismiss these stories as the authors' attempts to excite and draw the attention of the reader, these events held a deeper significance in the consciousness of Livonian society.

By analyzing the placement of the descriptions of strange animal appearances in the overall narratives of the chronicles and their connections to descriptions of political events, the meaning of these animal sightings as signs of political upheaval will be revealed. It will be shown that in both chronicles the descriptions of unusual animal sightings are always placed in the structure of the texts in a way that connects them with descriptions of political events, thus adding a religious dimension to the interpretation of the political events.

Neparasti dzīvnieki kā brīdinājuma zīmes par politiskiem satricinājumiem: Baltazara Rusova un Dionīsija Fabrīcija Livonijas hroniku piemēri

Beāte Orlova

Latvijas Universitāte

Reliģiskie priekšstati, ticība pārdabiskajam, Dieva sūtītām brīdinājuma zīmēm un neparastām parādībām ir maz pētīts viduslaiku un agro jauno laiku Livonijas hroniku aspekts. Reliģisko priekšstatu atspoguļojums galvenokārt pētīts Livonijas vēstures agrīnajos tekstos, piemēram, Heinriha Livonijas hroniku. Taču arī Livonijas kara periods (1558–1583), spēcīgu politisku, sociālu un reliģisku satricinājumu laiks, ir būtisks pētniecības objekts, lai izprastu attiecīgā laika sabiedrības priekšstatus.

Referāta mērķis ir analizēt Baltazara Rusova (~1542–1602) un Dionīsija Fabrīcija (1564–1617) Livonijas hronikās demonstrēto ticību neparastu dzīvnieku parādībām kā politisku satricinājumu priekšvēstnešiem jeb zīmēm. Abas hronikas vēsta par Livonijas kara notikumiem, bieži vien piedāvājot notikumu interpretācijas no reliģiska skatpunkta. Tai skaitā iekļaujot tekstā dažādu neordināru notikumu, piemēram, komētu, epidēmiju, Livonijas reģionam neparastu dzīvnieku parādīšanos, ticot, ka tās ir Dieva dusmu izpausmes vai zīmes, kas brīdina par tuvojošos nelaimi. Piemēram, Baltazars Rusovs apraksta iepriekš Livonijā neredzētu putnu sugu – neparastus, pat monstrozus putnus, kas lielā skaitā parādās Pādisā (Igaunija) tajā pat laikā, kad tur uz pārrunām ierodas karā iesaistīto pušu pārstāvji. Lai gan ir šķietami viegli trivializēt šādus stāstus kā hronista centienus aizraut lasītāju un noturēt tā uzmanību, tiem bija dziļāka nozīme Livonijas sabiedrības apziņā.

Analizējot neparasto parādību novietojumu kopējā hronikas struktūrā un to saistību ar politisko notikumu aprakstiem, tiks atklāta Livonijas reģionam netipisko dzīvnieku parādību kā ar politiskiem notikumiem saistītu brīdinājuma zīmju nozīme. Secināts, ka abu autoru hronikās atklājas ticība Dieva sūtītām brīdinājuma zīmēm Livonijas kara laikā. Neparastu notikumu apraksti tekstu struktūrā vienmēr savienoti ar politisku notikumu aprakstiem, tādējādi piešķirot politiskajiem notikumiem arī reliģisku dimensiju.

A Digital Analysis of Artisans' Statutes: An Introduction of Digital Methods in Medieval Livonian History Research

Rūta Bruževica

Tallinn University, School of Humanities

For the past few decades, digital components have broadly influenced the way researchers of the Humanities work and the methods of research or presentation that they choose to use. The field of Digital Humanities has been presenting new methods and tools especially for research in the Humanities and have been broadly acquired by various fields, but especially in linguistics, literature studies and others. Practices of using these tools for researching history have now been put under a more narrow field known as Digital History, as well as Digital Medieval History.

Despite the new approaches, the sources used by the medieval historians have largely not changed and it is often the reason not to take advantage of the digital methods. However, recently there have been good examples of digital tools that help in researching medieval documents, for example, the platform “Transkribus” for Handwritten Text Recognition powered by Artificial Intelligence. Other methods and platforms provide possibilities to encode historical sources, create digital editions and store data that can be used for historical research and visualisations.

These are some of the digital methods considered in the project “Digital Livonia” carried out in Tallinn University from 2021. The outcome of the project will be digital editions of sources, databases and a searchable portal for history of Medieval Livonia. The use of “Transkribus” for the transcription of Medieval Artisan Statutes has shown that it can be more efficient for saving time and energy of the researcher, but also help solving the problems of source damage, as well as make the transcriptions more sustainable for future use.

The presentation will focus on the possibilities of researching sources of Medieval Livonia with digital methods. As the main example, I will introduce my ongoing dissertation work with Medieval Artisan Statutes to offer solutions for transcribing, editing, storing and visualising the history of Medieval Livonia.

Amatnieku statūtu digitāla analīze – ieskats digitālajās pieejās viduslaiku Livonijas vēstures pētniecībā

Rūta Bruževica

Tallinas Universitātes Humanitārais institūts

Pēdējo gadu laikā dažādas digitālās iespējas ir ievērojami izmainījušas to, kā pētnieki strādā ar avotiem, uzglabā informāciju un vizualizē rezultātus. Šīs vēsmas ir neizbēgamas arī humanitārajās zinātnēs, kur par digitālo pieeju attīstību rūpējas salīdzinoši jaunā digitālo humanitāro zinātņu joma – darba augļus jau vismaz desmit gadus aktīvi izmanto valodnieki, literāti, sabiedrības pētnieki un citu humanitāro nozaru zinātnieki. Metodes, kas piemērotas arī vēstures pētniecībai, apkopo joma, kas pazīstama kā “digitālā vēsture”, kā arī iedalāma sīkāk, piemēram, “digitālā viduslaiku vēsture”.

Neraugoties uz jaunajām iespējām, viduslaiku vēsturnieku pētniecībā izmantotie avoti īpaši nemainās un tas mēdz būt attaisnojums, lai digitālās metodes neapgūtu un neizmantotu. Pēdējos gados izveidoti un attīstīti arī tādi digitāli rīki, kas sniedz vērtīgu atbalstu darbā ar viduslaiku dokumentiem un tajos apkopotajiem datiem. Viens no piemēriem ir platforma “Transkribus”, kurai ar mākslīgā intelekta tehnoloģiju palīdzību iespējams iemācīt automātiski lasīt rokrakstus. Citas platformas piedāvā iespējas vēsturiskos avotus papildināt ar metadatiem, veidot digitālus avotu krājumus, kā arī uzglabāt iegūtos datus un ērti izstrādāt datubāzes un pārvērst tās vizualizācijās.

Kopš 2021. gada Tallinas Universitātē tiek īstenots projekts “Digital Livonia” (Digitālā Livonija), izmēģinot digitālās pieejas viduslaiku Livonijas vēstures pētniecībai. Projekta rezultātā izveidotajā platformā būs pieejami digitalizēti avotu izdevumi un datubāzes, kas padarīs šo avotu pētniecību pieejamāku un veicinās jaunu pētījumu tapšanu. Livonijas amatnieku statūtu digitālais izdevums top ar platformas “Transkribus” palīdzību un līdz šim tā ir ne tikai palīdzējusi ietaupīt transkripcijai veltīto laiku, bet arī atšķetināt detaļas, kas paslēpušās aiz bojājumiem un padarīt transkripcijas ilgtspējīgākas.

Referātā tiks iepazīstināts ar digitālajām metodēm, kas izmantojamas viduslaiku Livonijas avotu izpētē. Kā galvenais piemērs tiks piedāvāts autorei šobrīd topošās disertācijas materiāls – Livonijas pilsētu amatnieku statūti un jau piemērotās digitālās metodes to transkripcijā, datu uzglabāšanā un vizualizācijā.

Bioarchaeological Research of the Home Army's Soldiers from Raubiszki and Družhyle Battles

Jovita Kadikinaité

Vilnius University

The importance of both anthropological and archaeological studies of the 20th century events is becoming increasingly relevant. The current study concerns the Home Army (*Armia Krajowa* – AK) soldiers and their manner of death in Vilnius County, Lithuania.

AK was a Polish underground military organization active during World War II and the post-war period until 1945. Since Vilnius and its region were occupied by Poland during the inter-war period (1920–1939), multiple historical events and battles in which AK soldiers fought against Nazi Germany and the Soviet Union took place in the territories of modern-day Lithuania. Thus, a considerable number of single burials or mass graves of Polish partisans are still being uncovered in Lithuania.

In this research, the estimation of sex, age at death, and the assessment of various pathological conditions, including antemortem and perimortem injuries, were carried out. This study aims at reconstructing the manner of death of the AK partisans from two locations: Družiliai and Raubiškės. Additionally, the possible events of the last battles and subsequent disposal of the bodies based on historical data and (bio)archaeological research have been discussed. Nine skeletonized individuals (3 from Družiliai and 6 from Raubiškės) from two different battles against the Soviets were analysed. The biological profile of these subjects demonstrated that young males, possibly ordinary soldiers of a low rank, were killed during military operations. The results illustrated a wide range of perimortem lesions sustained on the battlefield: fractures of the long bones, fragmented fractures of the skull, as well as gunshot wounds. The bioarchaeological investigation revealed pathological lesions that indicated the trials which the analysed individuals may have faced during their daily partisanship: hard physical labour, malnutrition, and non-specific stress.

Dzimtenes armijas karavīru bioarheoloģiskie pētījumi no Raubišku un Družiļu kaujām

Jovita Kadikinaite
Viļņas Universitāte

Arvien pieaug 20. gadsimta notikumu izpētes aktualitāte – kā antropoloģijas, tā arheoloģiskajos aspektos. Šajā pētījumā apskatīti Dzimtenes armijas (*Armia Krajowa* – AK) karavīri un viņu bojāejas apstākļi Viļņas apriņķī, Lietuvā.

AK bija poļu pagrīdes militārā organizācija, kas darbojās Otrā pasaules kara laikā un pēckara periodā līdz 1945. gadam. Tā kā Viļņu un tās reģionu starpkaru periodā (1920–1939) okupēja Polija, vairāki vēsturiski notikumi un kaujas, kurās AK karavīri cīnījās pret nacistisko Vāciju un Padomju Savienību, notika mūsdienu Lietuvas teritorijā. Lietuvā joprojām tiek atklāts ievērojams skaits atsevišķu poļu partizānu apbedījumu vai masu kapu.

Šajā pētījumā apskatīts apbedīto dzimums, vecums nāves brīdī un novērtēti dažādi patoloģiski stāvokļi, tostarp pirms nāves un nāves brīdī iegūtās traumas. Šī pētījuma mērķis ir rekonstruēt AK partizānu bojāejas veidu divās vietās: Družiļos (Družiliai) un Raubiškēs (Raubiškės).

Apskatīti arī iespējamie pēdējo kauju notikumi un tiem sekojošā līķu apbedīšana, pamatojoties vēsturiskos datus un (bio)arheoloģiskajos pētījumos. Analizētas deviņu cilvēku mirstīgās atliekas – skeleti (3 no Družiļiem un 6 no Raubiškēm), kas saistīti ar divām kaujām pret padomju varu.

Pētīto personu bioloģiskie profili liecināja, ka militāro operāciju laikā nogalināti jauni vīrieši, iespējams, zemas denesta pakāpes ierindas karavīri. Rezultāti atklāja plašu nāves brīdī kaujas laukā gūtu ievainojumu klāstu: garo kaulu lūzumi, šķembaini galvaskausa lūzumi, kā arī šautas brūces. Bioarheoloģiskā izpēte atklāja patoloģiskus bojājumus, kas varētu liecināt par partizānu ikdienu, kurai bijis raksturīgs smags fizisks darbs, nepietiekams uzturs un nespecifisks stress.

Aspects of Cooperation between the Swedish State and the Livonian Nobility in the 17th Century

Ilmar Tammisto
University of Tartu

Traditionally, the Swedish state and the Baltic German nobility have been viewed as opponents with very different aims. This image has largely been created by Baltic German historians of the 19th and 20th centuries – our contemporary knowledge of the history of the local nobility is still largely derived from their works. However, by focusing on a period between the death of Gustav II Adolf in 1632 and the beginning of the reduction of estates in the 1680s, it can be said that the mutual interests of the two parties outweighed the colliding ones. The Swedish state during this period intervened little in the management of the provinces and in many ways was supportive of the local nobility in their attempts to build up a network of institutions, sometimes referred to as the *Landesstaat*.

The specific areas of cooperation between the Swedish state and the Livonian nobility that will be discussed in the current presentation are devising and enacting legislation, organizing the defence of the province, as well as building and maintaining critical infrastructure in the province. A central conclusion is that, although self-interest was definitely one of the motivating factors for the local nobility in their interactions with the state, it was not nearly as dominant as the prevailing image of the Baltic German nobility would lead one to assume. There was a fair amount of genuine willingness to improve conditions in what they considered to be their fatherland.

The findings presented here mostly rely on the study of materials related to the Livonian Diets, most importantly the protocols of Diets. In addition to that, information gathered from correspondence between members of the Livonian nobility and Swedish state authorities both in Livland and Stockholm, also internal communication between the provincial authorities and the central government in Stockholm have been used to achieve the results of the current study.

Zviedrijas valsts un Livonijas muižniecības sadarbības aspekti 17. gadsimtā

Ilmars Tammisto
Tartu Universitāte

Zviedrijas valsts un vācbaltiešu muižniecība parasti tiek uzskatītas par pretiniekiem, kuru mērķi bija kardināli atšķirīgi. Šo priekšstatu lielā mērā sekmējuši 19. un 20. gadsimta vācbaltiešu vēsturnieki, bet mūsdienu zināšanas par vietējās muižniecības vēsturi joprojām lielā mērā izriet no šo autoru darbiem. Apskatot laika posmu no Gustava II Ādolfā nāves 1632. gadā līdz muižu redukcijas sākumam 17. gadsimta astoņdesmitajos gados, var teikt, ka abu pušu kopīgās intereses dominēja pār domstarpībām. Zviedrijas valsts šajā periodā maz iejaucās provinču pārvaldībā un daudzējādā ziņā atbalstīja vietējo muižniecību tās mēģinājumos izveidot institūciju tīklu, ko dažkārt dēvē par *Landesstaat*.

Zviedrijas valsts un Livonijas muižniecības sadarbības jomas, par kurām runāts šajā prezentācijā, ir likumdošanas izstrāde un ieviešana, provinces aizsardzības organizēšana, kā arī kritiskās infrastruktūras būvēšana un uzturēšana provincē.

Galvenais secinājums – lai arī pašlabuma intereses noteikti bija viens no faktoriem, kas motivēja vietējo muižnieku sadarbību ar valsti, šis faktors nebūt nebija būtiskākais, kā liek domāt izplatītākais priekšstats par vācbaltiešu muižniecību. Pastāvēja arī samērā liela, patiesa vēlme uzlabot apstākļus zemē, ko viņi uzskatīja par tēvzemi.

Šeit sniegtās atziņas pārsvarā balstās materiālu izpētē, kas saistīti ar Livonijas landtāgiem, galvenokārt uz to protokolēm. Pētījumā izmantota arī informācija, kas iegūta no sarakstes starp Livonijas muižniecības pārstāvjiem un Zviedrijas valsts iestādēm gan Vidzemē, gan Stokholmā, kā arī no iekšējās komunikācijas starp provinces varas iestādēm un Stokholmas centrālo valdību.

Baltic Mythological Parks in Lithuania

Gailė Vanagienė
Klaipėda University

The current paper intends to discuss the topic of Baltic mythological parks in Lithuania.

The newly introduced term “Baltic mythological parks” refers exclusively to sites complying with the definition of a park dedicated to the topic of Baltic mythology according to the thesis proposed by the author in the current study, i. e., they are characterised by a specific layout and thematic artistic design (usually a sculpture or natural objects that have been assigned a meaning). These parks are usually set up with an objective that exceeds recreation or entertainment, including educational or even religious purposes.

This term defines a relatively new phenomenon of the 20th–21st centuries: the period of the creation of the parks can be approximately dated to 1977–2015, and the process is still ongoing. As the number of Baltic mythological theme parks is growing in Lithuania, in addition to defining this type of parks, there is also the need to analyse the newly emerged phenomenon.

The following questions are raised in the current study: what motivates the initiation and establishment of parks dedicated to the theme of Baltic mythology? To what extent it is influenced by the authors’ search for identity in the heritage of the ancestors in both the ancient Baltic religion and mythology? What determines the choices of the form of the representation of gods and mythological creatures? Are the newly emerging landscapes dedicated to this theme a new phenomenon or maybe they are a certain continuation of a tradition dating back to ancient times?

The current study has employed the research methods of observation and in-depth semi-structured interviews to identify well-informed respondents to gather empirical material in field studies. Other key methods include mapping and photography, the analytical descriptive method, interpretation, as well as the typological method and the comparative method.

The current interdisciplinary study encompasses the subjects of ethnology, history, mythology, and local lore studies.

Baltu mitoloģiskie parki Lietuvā

Gaile Vanagiene

Klaipēdas Universitāte

Pētījums ir veltīts Lietuvā izveidoto Baltu mitoloģisko parku tēmai. Tā ietvaros termins “Baltu mitoloģiskie parki” attiecas tikai uz objektiem, kas atbilst baltu mitoloģijas tēmai atbilstoša parka definīcijai, kura saskan ar autoras izvirzītajiem kritērijiem – īpašs plānojums un tematiski māksliniecisks noformējums (visbiežāk skulptūras vai dabas objekti, kam piešķirta īpaša nozīme). Šo parku izveides ideja sniedzas pāri vienkāršas izklaides vai atpūtas vietas izveidei. Tajā ietverti arī izglītojoši un pat garīgi aspekti.

Termins “Baltu mitoloģiskie parki” apzīmē salīdzinoši jaunu 20.–21. gadsimta fenomenu. Parku tapšanas periods datējams ar laika posmu no 1977. līdz 2015. gadam, un tas vēl nav noslēdzies. Lietuvā arvien pieaugošais baltu mitoloģijai veltīto tematisko parku skaits, aicina uzsākt šī sociālā fenomena izvērtēšanu.

Pētījumā tiek izvirzīti šādi jautājumi: kādi apsvērumi motivē baltu mitoloģijas tēmai veltītu parku ieceri un izveidi? Cik lielā mērā šo procesu ietekmē autoru identitātes meklējumi senču mantojumā – gan senbaltu reliģijā, gan mitoloģijā? Kas nosaka dievu un mitoloģisko būtņu attēlojuma formas izvēli? Vai jaunizveidotās ainavas, kas veltītas šai tēmai, ir jauna parādība vai arī zināms tradīciju turpinājums, kam aizsākums meklējams senos laikos?

Pētījuma pamatmetode ir novērojums un padziļināto daļēji strukturēto interviju metode, kas izmantota labi informētu respondentu aptaujāšanai, lai lauka pētījumos iegūtu reprezentablu empīrisku materiālu. Citas izpētē izmantotās metodes ir kartografēšana un fotografēšana, analītiski aprakstošā metode, interpretācija, kā arī tipoloģiskā metode un salīdzinošā metode.

Šis starpdisciplinārais pētījums ietver etnoloģijas, vēstures, mitoloģijas un novadpētniecības tēmas.

Leaflets during the War of Independence in Estonia 1918–1920

Toivo Kikkas

University of Tartu

The main aim of this study is to analyse the image of enemy and messages contained in the leaflets. The study has been carried out on the basis of analysing the leaflets of both the Republic of Estonia and Soviet Russia as the main source. In total, 116 leaflets from the period of Independence War were found in Estonian archives and museums.

The current research has employed the comparative analysis method. To understand where and how leaflets had been created, the institutions that created propaganda had to be inspected. On Estonian side, the leaflets were created by the Intelligence Department of the General Staff of the Estonian Defense Forces, whereas on the Russian side – by political departments of the Red Army. Leaflets were spread mainly by undercover agents, but also scattered from aircrafts and disseminated by reconnaissance troops.

Both Estonian and Russian leaflets created the image of enemy out of military-political leadership of the opposing side. Russian propaganda expanded the list of enemies to include allies aiding Estonia, and also White Russian leadership supported by Estonia. While the main target group of both sides were soldiers, they tried to communicate with other parallel identities such as peasants or workers but also to address nationality and religious denomination. Besides these aims, the main goal was to persuade enemy soldiers to either switch sides or desert from the army. As a dictatorship, Soviet Russia required total propaganda to be constant and ceaseless, maintained with their messages and their frequency. In this sense, Russia failed because until the end of July of 1919 their propaganda through leaflets was neither constant or intensive. Then, in August, the message of peace was added to the Russian arsenal and far larger number of leaflets were produced than in the previous months. In general, Russian propaganda did not achieve its aims, as there was no massive desertion from the Estonian Army. According to the existing sources, Estonia created too few leaflets to affect the Red Army, but it did not need total propaganda, either.

Skrejlapas Neatkarības kara laikā Igaunijā, 1918–1920

Toivo Kikkas
Tartu Universitāte

Šī pētījuma galvenais mērķis ir analizēt skrejlapās tiražēto ienaidnieka tēlu un vēstījumus. Tā pamatā ir Igaunijas Republikas un Padomju Krievijas radīto skrejlapu analīze. Kopumā pētījuma avotu bāzi veido Igaunijas arhīvos un muzejos esošās, Neatkarības kara laikam piederīgās 116 skrejlapas.

Pētījumā izmantota salīdzinošās analīzes metode. Skrejlapu sagatavošanas vietas un veida noskaidrošanai bija jāpārbauda abu karojošo pušu propagandas darbu īstenojošās institūcijas. Igauniem skrejlapas darināja Igaunijas Aizsardzības spēku ģenerālštāba Izlūkošanas departaments, pretiniekiem – Sarkanās armijas politiskā nodaļa. Skrejlapas galvenokārt izplatīja slepenie aģenti, kā arī izlūkošanas karaspēks. Tās tika kaisītas arī no lidmašīnām.

Saturiski gan igauņu, gan krievu skrejlapas atspoguļoja pretējās puses militāri politisko vadību kā ienaidnieku. Padomju Krievijas propaganda paplašināja ienaidnieku loku, iekļaujot tajā arī sabiedrotos, kas palīdzēja Igaunijai karā, kā arī Igaunijas atbalstīto baltgvardu vadību. Lai gan skrejlapu galvenā mērķa grupa bija karavīri, vienlaikus šī informācija bija paredzēta arī citiem, piemēram, zemniekiem vai strādniekiem. Propaganda bija mērķēta arī uz dažādām etniskām grupām un reliģiskajām konfesijām piederīgu auditoriju. Papildu šiem uzdevumiem, skrejlapu mērķis bija pārliecināt ienaidnieka karavīrus pāriet pretinieka pusē vai dezertēt.

Padomju Krievijai, kā diktatūrai, bija nepieciešama visaptveroša un intensīva propaganda. Te Padomju Krievija cieta neveiksmi – līdz 1919. gada jūlija beigām tās caur skrejlapām izplatītā propaganda nebija ne pastāvīga, ne intensīva. Augustā Padomju Krievijas propagandas saturiskajam arsenālam tika pievienots miera vēstījums. Šajā mēnesī tika saražots krietni vairāk skrejlapu nekā iepriekšējā posmā. Kopumā Padomju Krievijas propaganda nerasniedza savus mērķus, jo masveida dezertēšana no Igaunijas armijas nenotika. Izmantotie avoti liecina, ka Igaunija izdeva pārāk nelielu daudzumu skrejlapu, lai ietekmētu Sarkano armiju, taču tai visaptveroša propaganda nebija nepieciešama.

The Sense of Community Aspect of Film Production Workers in Lithuania during the Soviet Era and after the Restoration of Independence

Akvilė Stankutė

Vytautas Magnus University

Speaking of Lithuanian cinema in general, we frequently encounter the distinction between two historical periods or comparison of the two – the Soviet era, and Lithuania after the restoration of independence. Moreover, many scientific works have been based on this comparison. Therefore, it is necessary to discuss or compare the two aforementioned periods through the aspect of film culture in Lithuania, because Soviet films have been made under completely different conditions than the films created today.

This presentation is based on the data of a field research conducted in 2020 and 2021, which was collected using the interview method with 120 film production workers in Lithuania. To maintain proportionality, respondents from the young, middle, and older generations are included in the study. It is not rare that the informants themselves, who worked both in the Soviet era and in Lithuania after the restoration of independence, during the interviews not only compared but also naturally separated these historical periods. Thus, the purpose of this presentation is to reveal the creation of a sense of community among film production workers in two historical periods – during the Soviet era and after the restoration of Lithuania's independence.

The communality of film production workers is presented through the following aspects: the case of a localized/delocalized community, the creation of an emotional connection and “feeling like a family”, and traditions, ritual actions, events that unite film production workers.

The process of globalization these days inevitably affects human solidarity and mutual understanding amongst people. Film production workers who worked in the Soviet era expressed a stronger sense of belonging to the community compared to those currently working in the Lithuanian film industry. Even though certain community-solidarizing aspects are passed down from generation to generation, modern way of life, political, social, cultural processes are undoubtedly changing the sense of community in the social world of film production workers.

Lietuvas filmu ražošanas nozares darbinieku kopības izjūta padomju laikā un Lietuvā pēc neatkarības atjaunošanas

Akvile Stankute

Vītauta Dižā Universitāte

Naratīvā par Lietuvas kino nākas sastapties ar divu vēstures periodu nošķīrumu vai to savstarpēju salīdzinājumu – padomju okupācijas laiku un periodu pēc Lietuvas neatkarības atjaunošanas. Turklāt daudzi zinātniski darbi balstīti šajā salīdzinājumā. Iepriekš minētais aicina uz zinātnisku analīzi un diskusiju par abiem minētajiem periodiem Lietuvas kinokultūras kontekstā, jo padomju filmas tapušas pavisam citādos apstākļos nekā mūsdienās radītās.

Šis darbs ir balstīts uz 2020. un 2021. gadā veikto lauka pētījumu datiem, kas iegūti, izmantojot interviju metodi un aptaujājot 120 filmu ražošanas nozares darbiniekus Lietuvā. Lai saglabātu proporcionalitāti, respondenti pārstāvēja jaunāko, vidējo un vecāko paaudzi. Nereti paši informanti, kas strādāja gan padomju laikā, gan neatkarīgajā Lietuvā, interviju laikā ne tikai salīdzināja, bet arī dabiski nošķīra šos vēstures periodus. Prezentācijas mērķis ir atklāt kopības sajūtas veidošanos filmu ražošanas nozares darbinieku vidū divos vēsturiskos periodos – padomju okupācijas laikā un periodā pēc Lietuvas neatkarības atjaunošanas.

Filmu ražošanas darbinieku kopība tiek skatīta caur šādiem aspektiem: lokalizētas/delokalizētas kopienas gadījums, emocionālās saiknes veidošana un “sajūta kā ģimenē”, kā arī tradīcijas, rituālas darbības, notikumi, kas vienojuši filmu ražošanas nozares darbiniekus.

Mūsdienās globalizācijas process neizbēgami ietekmē cilvēku solidaritāti un savstarpējo sapratni. Filmu ražošanas nozares darbinieki, kas strādājuši padomju laikā, pilda spēcīgāku piederības sajūtu kolēģu kopienai, salīdzinot ar tiem, kas strādā Lietuvas filmu industrijā pašlaik. Lai gan atsevišķi kopienu solidarizējoši aspekti tiek nodoti no paaudzes paaudzē, mūsdienu dzīvesveids, politiskie, sociālie, kultūras procesi neapšaubāmi maina kopības sajūtu filmu ražošanas nozares darbinieku sociālajā pasaulē.

Russian Narrative of Minority Discrimination in Russia's "Geopolitical Space" in the 1990s

Helena Eglit

University of Tartu

This paper analyses the reasons and methods of the Russian Federation used to transform the Russian-speaking population into a tool for achieving its foreign and security goals in Estonia in the 1990s.

After the dissolution of the Soviet Union, the question of ethnic Russians living outside Russia became an important discussion topic in international relations. Despite the fact that Helsinki Watch and the OSCE High Commissioner on National Minorities confirmed in 1993 and 1995 that no severe and systematic violations of minority rights transpired in Estonia, the Kremlin continued to accuse the country of grossly violating the rights of Russian-speaking people.

The narrative of minority discrimination allowed Russia to continue interfering in Estonia's internal affairs. Russia's diplomacy aimed at damaging Estonian reputation on the international level to prevent or delay the enlargement of NATO and the European Union into Russia's "geopolitical space".

Although Russian assertions did not bring the expected results insofar as the Baltics did join the security alliance in 2004, Estonia struggled for recognition as an inclusive state in politics, as well as in the academic field.

Krievijas naratīvs par minoritāšu diskrimināciju Krievijas “ģeopolitiskajā telpā” 20. gs. 90. gados

Helena Eglite
Tartu Universitāte

Šajā rakstā analizēti Krievijas Federācijas izmantotie iemesli un metodes, lai pārvērstu krievvalodīgos iedzīvotājus par instrumentu tās ārējo un drošības mērķu sasniegšanai Igaunijā 1990. gados.

Pēc Padomju Savienības sabrukuma jautājums par etniskajiem krieviem, kas dzīvo ārpus Krievijas, kļuva par svarīgu diskusiju tēmu starptautiskajās attiecībās. Neskatoties uz to, ka organizācija *Helsinki Watch* un EDSO Augstais komisārs nacionālo minoritāšu jautājumos 1993. un 1995. gadā apstiprināja, ka Igaunijā nenotiek smagi un sistemātiski mazākumtautību tiesību pārkāpumi, Kremlis turpināja apsūdzēt valsti rupjos krievvalodīgo tiesību pārkāpumos.

Naratīvs par minoritāšu diskrimināciju ļāva Krievijai turpināt iejaukšanos Igaunijas iekšējās lietās. Krievijas diplomātijas mērķis bija kaitēt Igaunijas reputācijai starptautiskā līmenī, lai novērstu vai aizkavētu NATO un Eiropas Savienības paplašināšanos Krievijas “ģeopolitiskajā telpā”.

Lai gan Krievijas apgalvojumi nenesa rezultātus un Baltijas valstis 2004. gadā iestājās drošības aliansē, Igaunija kā politiskajā, tā arī akadēmiskajā jomā ilgstoši cīnījās, lai to atzītu par iekļaujošu valsti.

Narration of Cultural Trauma through Collective Memory: Theoretical Framework for History Education

Karole Miuller

Vytautas Magnus University

History narration and understanding of past are critical for identity formation. This study will focus on constructing a theoretical approach of understanding the connection between cultural trauma in the aspect of collective memory and its depiction through narration in history education.

History is a construct, since history narration (storytelling) is an expression of power of those who write it. History as such does not exist as a single valid truth, it is rather a narrative written down by people with their own ideology and ways of perception. Ergo, history narration is always a thing created and not an unconditionally existing one.

Cultural memory, which is part of collective memory, lives on in the so-called carriers of the past culture. Modern collective memory is constantly being preserved in such institutions, for example, memory halls, museums etc. According to this theory, history education can be understood and practised as a critical point for reflection, and at the same time also for continuing and creating collective memory, while teachers, history lessons and history textbooks become the carriers of such past culture, preserving the narrative of history. Likewise, a rapid change which arises because of a traumatic experience makes collective memory change without a possibility to return to its original form. This leads to the conclusion that cultural trauma becomes a stain in the history of a community (country) and changes not only the self-perception of their members but also the way how the surroundings and reality are being understood, thereby influencing decision making.

This paper presents a matrix which theoretically combines cultural memory and cultural trauma, thereby making it possible to synthesise a suitable approach for foreseeing depictions of cultural trauma in history education to study them in the framework of collective memory. Assuming that education is directly linked to the government, this approach helps to establish possible ideological instrumentalization of history narration.

Vēstījums par kultūras traumām caur kolektīvās atmiņas prizmu: vēstures mācīšanas teorētiskais ietvars

Karole Mjullere

Vītauta Dižā Universitāte

Vēstures naratīvs un pagātnes izpratne ir nozīmīgi aspekti identitātes veidošanai. Šis pētījums ar mērķi izprast saikni starp kultūras traumu kolektīvās atmiņas aspektā un tās pārņemšanu uz vēstures izglītību pievēršas teorētiskās pieejas konstruēšanai.

Vēsture ir konstrukts, jo vēstures naratīvs (stāstniecība, angl. *storytelling*) ir tās rakstītāju varas izpausme. Vēsture nepastāv kā viena vienīga spēkā esoša patiesība, – tā drīzāk ir naratīvs, stāstījums, ko, ideoloģijas un savu uztveres īpatnību vadīti, pierakstījuši cilvēki. Tādējādi vēstures stāstījums ir radīts un nevis bez nosacījumiem pastāvošs lielums.

Kultūras atmiņa, kas ir kolektīvās atmiņas daļa, mīt pagātnes kultūras nesējos. Mūsdienā kolektīvā atmiņa pastāvīgi tiek glabāta daudzveidīgās atmiņu institūcijās, piemēram, memoriālos, muzejos utt. Saskaņā ar šo teoriju, vēstures izglītība izprotama un ikdienā izmantojama kā kritiskas refleksijas punkts, un vienlaikus tā lietojama arī kolektīvās atmiņas saglabāšanai un veidošanai. Savukārt skolotāji, vēstures stundas un vēstures mācību grāmatas kļūst par pagātnes kultūras medijiem, vienlaikus uzturot konkrēto vēstures naratīvu.

Traumatiskas pieredzes radītās pārmaiņas rada traumu un neatgriezeniskas izmaiņas arī kolektīvajā atmiņā. Tas liek secināt, ka kultūras trauma kļūst par traipu kopienas (valsts) vēsturē un maina ne tikai tās locekļu pašuztveri, bet arī to, kā tiek izprasta aktuālā realitāte un apkārtne, ietekmējot lēmumu pieņemšanu.

Prezentācijā atklāta matrica, kas teorētiski apvieno kultūras atmiņu un kultūras traumu, tādējādi ļaujot sintezēt piemērotu pieeju kultūras traumu iekļaujošu vēstījumu paredzēšanai vēstures izglītībā, lai tos pētītu kolektīvās atmiņas ietvarā. Pieņemot, ka izglītība ir tieši saistīta ar varu, šī pieeja palīdz noteikt iespējamo vēstures stāstījuma ideoloģisko instrumentalizāciju.

Historiogrāfijā sastopamās interpretācijas par Latvijas teritorijā atrodamo akmeņu krāvumu kapulauku veidotāju kultūru

Baiba Lūsiņa

Latvijas Universitāte

Referāts veltīts ar akmeņu krāvuma kapulaukiem Latvijas teritorijā saistītās historiogrāfijas izpētei. Lielākā daļa Latvijas teritorijā esošo akmeņu krāvumu kapulauku izrakumu notikuši 19. un 20. gs. Tajā pat laika posmā izdota arī lielākā daļa pētījumu par šo tēmu. Jaunākie pētījumi koncentrējas vairāk uz senlietu analīzi un kapulauku datējumu precizēšanu. Jaunajiem pētniekiem, uzsākot darbu pie šīs kultūras izpētes, jāizmanto historiogrāfija, kurā izteiktie atzinumi vairs neatbilst mūsdienu skatījumam uz Baltijas somiem. Tas vairāk attiecināms uz zinātniskajām publikācijām. Ja izrakumu pārskatos un lauka pierakstos pētnieki sniedz informāciju par atradumiem, tad publikācijās atspoguļoti pētījumu rezultāti. Šajā kontekstā izceļams fakts, ka tieši publikācijas būs pirmais informācijas avots jaunajiem pētniekiem, kas atstās iespaidu uz viņa viedokli par šo tēmu. Nepieciešamību pēc jaunāko teoriju apkopojuma un to analīzes nosaka situācija, ka Latvijas arheoloģijā Baltijas somi ir maz pētīta tēma. Tēmas aktualizācija varētu palīdzēt labāk izprast Latvijas teritorijas vēsturi dzelzs laikmetā. Referāta mērķis ir izveidot pašreiz aktuālu Latvijas teritoriju apdzīvojošo Baltijas somu pārstāvju aprakstu. Referāta pamats ir historiogrāfijas analīze.

Referātā izmantoti darbi, kas publicēti sākot ar 19. gs. līdz mūsdienām un tajos izteiktie secinājumi par Latvijas teritorijā esošo Baltijas somu kultūru. Neizmantoti darbi, kuri datus par Baltijas somiem Latvijas teritorijā parāda statistikas veidā, bez interpretācijām par to veidotājiem. Pētnieki nav dzīvojuši atsvešināti no sabiedrības un sava laika, tādēļ, pētot publikācijas, tiek ņemts vērā laika posms, kad konkrētais darbs tapis. Analizējot teorijas, izmantota salīdzinošā metode un pētot publicēto senlietu datējumu, veikta analogiju meklēšana. Referāta izstrādes laikā secināts, ka lielākā daļa no teorijām, kas izteiktas par Baltijas somiem, pašlaik nav aktuāla. Joprojām ir neskaidrības saistībā ar to, kādā veidā šīs kultūras pārstāvji ienākuši Latvijas teritorijā, kādus iespējamus maiņas vai tirdzniecības sakarus tie uzturējuši un kad, kādēļ un kādā veidā viņi pametuši Latvijas teritoriju.

Historiographical Interpretations in the Historiography about the Cof the Tarand Grave Makers in the Territory of Latvia

Baiba Lūsiņa

University of Latvia

The report focuses on the historiography related to the groups who made tarand graves in the territory of Latvia. Most of the excavations of tarand graves in Latvia have taken place in the 19th and 20th centuries. Most of the studies on the subject have been published in the same period. Recent studies have focused on the analysis of artefacts and the dating of tarand graves. Young researchers, in their attempts to learn more about this culture and understand it, often must work with historiography that does not express ideas that are consistent with the modern view of the Baltic Finns. It is important to pay attention to the publications, because excavation reports and field notes provide information about the finds, but publications can tell us about the results of the research after the material has been processed. The fact that historiography will be the first port of call when looking for information and the first to influence the young scholar's opinion on the subject. Such a compilation of theories and their analysis is necessary because the Baltic Finns are a little-studied topic in Latvian archaeology. Its updating could help to better understand the history of the Latvian territory in the Iron Age. The aim of the report is to create a current description of the Baltic Finns who lived in the territory of Latvia. The paper is based on an analysis of historiography.

The report is based on works published from the 19th century to the present day and their conclusions about the Baltic Finnic culture in the territory of Latvia. It does not use works that present data on the Baltic Finns in the Latvian territory in the form of statistics, without interpretations about their creators. Researchers have not lived in isolation from society and their times, so the period in which a particular work was written is considered when studying publications. The comparative method has been used to analyse theories and the dating of published artefacts has been studied by searching for analogies. During the preparation of the report, it was concluded that most of the theories about the Baltic Finns are not relevant today. There are still uncertainties as to how this culture entered Latvian territory, what possible exchange or trade relations the Baltic Finns may have maintained and when, why, and how they left Latvian territory.

Arheoloģiskās liecības par Jaunavas Marijas godināšanu Livonijā

Iveta Berga-Muižniece

Latvijas Universitāte

Līdz ar kristīgās ticības izplatīšanos un Rietumeiropas sabiedrības modeļa nostiprināšanos, Livonijas iedzīvotāji nonāca Rietumu kristīgās kultūras ietekmes lokā. Vēstures notikumi – reformācijas grautiņi un sekojošie kari – diemžēl nav saudzējuši liecības par viduslaikiem piemītošo krāšņumu un garīgo ideju realizāciju materiālajā daudzveidībā. Viduslaikos Jaunavas Marijas godināšanai tika atvēlēta nozīmīga loma Livonijas sabiedriskajā un indivīdu dzīvē. Brālības un baznīcas par savu aizbildni izraudzījās Dievmāti, baznīcās viņai par godu cēla altārus, arī Livonija tika veltīta Jaunavai Marijai. Viduslaikos svinēja vairākus Baznīcas svētkus, kas bija veltīti Jaunavas Marijas dzīves notikumiem. Šie svētki un ar tiem saistītie reliģiskie rituāli kļuva par daļu no vietējo iedzīvotāju ikdienas.

Referātā caur arheoloģiskā materiāla prizmu aplūkota viena no viduslaiku indivīda identitātes šķautnēm, proti, kristīgā identitāte, kas viduslaikos bija noteicošā. Reliģijas nozīme un loma viduslaiku cilvēka ikdienas dzīvē daļēji atspoguļojas materiālās kultūras liecībās: arhitektūrā, mākslā, literatūrā, amatniecībā, kas fragmentāri no tiem laikiem saglabājušās līdz mūsdienām. Arī arheoloģiskajā materiālā atspoguļojas izmaiņas vietējo iedzīvotāju reliģiskajos priekšstatos. Arheoloģisko artefaktu izpēte ļauj atklāt tos viduslaiku kultūras aspektus, par kuriem rakstītie vēstures avoti klusē. Lai atklātu arheoloģiskā materiāla nozīmi, tas konfrontēts ar citām avotu grupām – viduslaiku mākslas vēstures objektiem, rakstītajiem vēstures avotiem un folkloras materiālu. Starpdisciplināra avotu izpēte, pielietojot ikonogrāfijas, arheoloģijas un vēstures zinātnes metodes, ļauj arheoloģisko materiālu apskatīt plašākā kultūrvēsturiskā kontekstā. Referāta hronoloģiskās robežas, 13.–15. gs., noteiktas, vadoties pēc darbā analizētā arheoloģiskā materiāla. 16. gs. mainījās kristīgās ticības pamatnostādnes, Dievmātes godināšanu nomainīja lielāka pievēršanās Jēzus Kristus vārda un darbu izcelšanai.

Archaeological Evidence of the Devotion to the Virgin Mary in Livonia

Iveta Berga-Muižniece

University of Latvia

Along with the spread of the Christian faith and the consolidation of the Western European model of society, Livonian societies came under the influence of Western Christian culture. Historical events – the upheavals of the Reformation and the subsequent wars – have not spared the evidence of the splendour inherent in the Middle Ages and the realization of spiritual ideas in material diversity. In medieval Livonia, devotion to the Virgin Mary played an essential role in social and individual life. Fraternities and churches chose the Virgin Mary as their patron. In churches, altars were built in her honour, and Livonia was also dedicated to the Virgin Mary. In the Middle Ages, several feasts were dedicated to events in the life of the Virgin Mary. Christian Feasts and religious rituals became part of the daily life of the local population.

The presentation aims to examine, through the prism of archaeological material, one facet of the individual's identity, namely the Christian identity, which was decisive in the Middle Ages. The importance and role of religion in the daily life of medieval people are partially reflected in the evidence of material culture: architecture, art, literature, and crafts, which are preserved in fragments from those times. The archaeological material also reflected changes in the religious ideas of the local societies. The study of archaeological sources allows us to discover those aspects of medieval culture, about which the written sources of history are silent. To reveal the significance of the archaeological material, I confronted it with other sources – medieval art historical objects, written historical sources, and folklore material. The interdisciplinary research of sources, applying the methods iconography, archaeology and historical science, allows viewing of the archaeological material in a wider cultural and historical context. The chronological limits of the report, 13th–15th century, were set based on the archaeological material analyzed in the work. In the 16th century, the guidelines of the Christian faith changed, and a greater focus on highlighting the name and works of Jesus Christ replaced the devotion to the Virgin Mary.

Varas reprezentācija viduslaiku Livonijā (15. gs. beigas – 16. gs. vidus): monētu ikonogrāfijas piemērs

Marina Solovjova

Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs

Gadsimtiem ilgi monētas veica ne tikai ekonomiskās, bet arī vairākas politiskās un sociālās funkcijas – reprezentēja valdnieku, leģitimēja viņa varu, puda vēstījumu par sabiedrības hierarhisko struktūru un pat konstruēja noteiktu naratīvu. Pateicoties plašajai izplatībai, monētas pildīja nozīmīgu komunikatīvu funkciju un līdz ar to var tikt uzskatītas par ārkārtīgi ietekmīgu mediju, it īpaši viduslaiku un agro jauno laiku sabiedrībā.

Viss minētais pilnā mērā ir attiecināms arī uz Livonijā no 15. gs. beigām līdz 16. gs. vidum kaltajām monētām. Tieši šajā periodā monētu kalšanā mūsdienu Latvijas un Igaunijas teritorijā bija novērojama lielāka daudzveidība monētu nominālu un vizuālā noformējuma ziņā. Tieši šajā vēstures posmā monētu mākslā ienāca Renesansei raksturīgas tendences, nomainot viduslaiku ikonogrāfisko tradīciju. Vietējā numismātiskā materiāla analīze liecina gan par zināmām paralēlēm ar tā laika Rietumeiropas, īpaši vācu un skandināvu, monētām, gan par vispārzināmo simbolu pielāgošanu vietējām realitātēm. Uz monētas attēlotais zemeskunga ģerbonis, pilsētas simbolikas klātbūtne, svēto un paša zemeskunga tēli, monētas leģenda – katram no šiem elementiem piemita sava, nereti politiskā, funkcija.

Referāta mērķis ir analizēt Livonijā no 15. gs. beigām līdz 16. gs. vidum kalto monētu vizuālo noformējumu un to atkarību no politiskajiem un sociālajiem faktoriem.

Livonijas zemeskungi – monetārās regālijas īpašnieki – uzstājīgi aizstāvēja izvēlētā attēla neaizskaramību, izvietoja uz monētām savu portretu, liedza vai atļāva pilsētām attēlot uz monētām noteiktu simboliku. Livonijas monētu ikonogrāfija bijusi atkarīga no tā laika politiskās un ekonomiskās situācijas, norādot uz monetāras regālijas īpašnieka statusu, viņa attiecībām ar pilsētām vai citu zemeskungu, kā arī uz tā lomu monētu kalšanas procesā. Tas ļauj uzskatīt monētas par nozīmīgu avotu ne tikai monētniecības un monetārās saimniecības, bet arī Livonijas pastāvēšanas beigu posma vispārējai izpētei.

The Representation of Power in Medieval Livonia (late 15th – Middle 16th Century): the Case of the Iconography of the Coins

Marina Solovjova

Museum of the History of Riga and Navigation

For centuries, coins performed not only economic, but also several political and social functions – they represented the ruler, legitimized his power, translated a message about the hierarchical structure of society and even constructed a certain narrative. Coins also performed an important communicative function and can therefore be considered an extremely influential medium, especially in medieval and early modern society.

All the above is fully applicable to coins minted in Livonia from the late 15th until the mid 16th century. During this period great diversity of the nominal and visual design of the coins was observed in the territory of modern Latvia and Estonia. It was at this time that the Renaissance trends entered coin art, replacing the iconographic tradition of the Middle Ages. The analysis of the local numismatic material shows both certain parallels with Western European coins of that time, as well as the adaptation of commonly known symbols to local realities. The coats of arms, the presence of city symbols, images of saints and the lord of the land himself, the legend of the coin – each of these elements had its own, often political, function.

The aim of this study is to analyze the visual design of coins minted in Livonia from the end of the 15th century until the middle of the 16th century and its dependence on political and social factors.

The lords of the Livonian lands insistently defended the inviolability of the chosen image, placed their portraits on the coins, forbade or allowed cities to display their symbols on the coins. The iconography of Livonian coins depended on the political and economic situation of the time, indicating the status of the holder of the monetary regalia, his relationship with cities or other lords, as well as his role in the minting process. This makes it possible to consider the coins as an important source not only for the history of minting, but also for the general study of the final stage of the existence of Livonia.

Inflantijas muižniecības politiskā darbība Ziemeļu karā (1700–1721): Fabiāna Borha (1675–1716) un Jana Ludvika Plātera (?–1736) piemērs

Edvards Seliška
Latvijas Universitāte

Ziemeļu karš (1700–1721) skāra Inflantiju drīz pēc tās kļūšanu par vojevodisti (1677), kad vietējie muižnieki (šļahta) sāka iekļauties Žečpospoļitas (Polijas–Lietuvas valsts) politiskajā dzīvē. 17. gs. beigas un 18. gs. sākums bija arī pilsoņu kara (1700) laiks Lietuvas lielkņazistē, ar kuru Inflantiju vienoja likumdošana un šļahtas dzimtu radnieciskās saites. Aktuāls bija arī konfesjonālās piederības jautājums, kad valsts līmenī izteikti sāka favorizēt piederību katoļticībai. Šie faktori noteica, ka Inflantijas šļahtai bija jāmeklē sava loma un vieta uz mainīgās Žečpospoļitas politiskās skatuves.

Referāta mērķis ir caur divu politiski redzamāko tā posma Inflantijas muižnieku – Fabiāna K. Borha un Jana L. Plātera darbības perspektīvu raksturot šīs provinces muižnieku politisko nostāju. Tajā tiks hronoloģiski aprakstīta un salīdzināta abu muižnieku darbība, kura arī kontekstualizēta, ņemot vērā Žečpospoļitas politiskos strāvumus. Pētījums veikts, izmantojot literatūru (atrodamas vien enciklopēdiskas biogrāfijas), kā arī Latvijas un Polijas arhīvu materiālus (piemēram, Daugavpils tiesu grāmatas, Borhu arhīvs Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvā).

Abi muižnieki piedalījās gan Lietuvas pilsoņu karā, iespējams, mainot piederību Sapiehu un anti-Sapiehu noietnei. Vēlāk minētās personas saistāmas ar Augustu II Stipro atbalstošo (nosacīti “prokrievisko”) noietni, pildot militāras un politiskas misijas pie cara Pētera I. Kopumā iezīmējas aina par F. K. Borha un J. L. Plātera sev un savām dzimtām labvēlīgu politisko izvēļu veikšanu, kas ļāva nodrošināt viņu pēctečiem veiksmīgas politiskās karjeras. Muižnieki iekļāvās Polijas–Lietuvas politiskajā sistēmā, sevi pasniedzot kā savas provinces (arī plašāka reģiona, ar kuru tika saprasta arī Kurzemes hercogistes DA daļa) interešu aizstāvjus. Pamanāmas arī zināmas atšķirības – F. K. Borhs būtu raksturojams kā ļoti konsekvents savā lojalitātē Augusta II noietnei. Pētījums sniedz ieskatu Inflantijas šļahtas attiecības ar centrālo varu, zināmā lokālpatriotismā Žečpospoļitas politiskajā dzīvē jau no 18. gs. paša sākuma.

The Political Activity of the Inflantian (Polish Livonian) Nobility during the Northern War (1700–1721): the Case Study of Fabian Borch (1675–1716) and Jan Ludvig Plater (?–1736)

Edwards Seliška
University of Latvia

The Northern War (1700–1721) affected Inflantia soon after it became a voivodeship (1677), when the local nobles (*szlachta*) began to adapt to the political life of Rzeczpospolita (Polish-Lithuanian Commonwealth). The end of 17th and the beginning of 18th century was also a time of the civil war (1700) in the Grand Duchy of Lithuania, with which Inflantia was associated by legislation and kinship ties of nobleman. The issue of Protestantism/Catholicism was also relevant, when Catholics were strongly favored at the state level. These factors determined that the Inflantian *szlachta* had to search for its identity in the changing political scene of Rzeczpospolita. The purpose of the article is to characterize the political position of the nobles of this province through the perspective of the activities of two of the most politically active noblemen of Inflantia of that period – F. K. Borch and J. L. Plater. The activity of the two nobles is described and compared chronologically, which is also contextualized against the background of the political currents of Rzeczpospolita of that period. This was done on the basis of modest literature (encyclopedic biographies), as well as materials found in Latvian and Polish archives (for example, Daugavpils (Dyneburg) court books, Borch archive in the Latvian State Historical Archive).

Both nobles took part in the Lithuanian Civil War, probably switching between the Sapieha and anti-Sapieha camps. Later, they adhered to August II the Strong (“pro-Russian”) camp, performing military and political missions at the court of Tsar Peter I. In general, F. K. Borch and J. L. Plater made successful political choices for themselves and their families, which made it possible for them to provide their successors with successful political careers. They entered the Polish-Lithuanian political system, positioning themselves as defenders of the interests of their province (as well as a wider region, which also included the Southeast part of the Duchy of Courland). Some differences are also noticeable – F. K. Borch could be characterized as very consistent in his loyalty to the camp of August II. The research gives an insight into the involvement in political affinities of the Inflantian *szlachta* and of a certain local patriotism of Inflantians in the political life of Rzeczpospolita at the beginning of 18th century.

Ikonogrāfiskie un kartogrāfiskie vēstures avoti un to nozīme Lielā Ziemeļu kara pētniecībā

Mikus Žagata

Latvijas Universitāte

Referāta sagatavošanā izmantoti pētniekiem vispārpieejamie ikonogrāfiskie avoti par Lielo Ziemeļu karu – gravīras, gleznas un kartes, kas līdz šim nav atsevišķi izvērtēti kā militāro notikumu izpētes avoti, bet kalpojuši kā ilustrācijas Lielā Ziemeļu kara laikā tapušajiem laikabiedru sagatavotajiem kara aprakstiem, kā arī vēlāk uzrakstītajiem vēsturisko notikumu atreferējumiem. Referāta sagatavošanas gaitā minētajos ikonogrāfiskajos avotos sniegtā informācija tika salīdzināta ar rakstiskajos un citos ikonogrāfiskajos vēstures avotos sniegto informāciju par pētāmajiem vēstures notikumiem, lai varētu izvērtēt to patiesumu un precizitāti.

Par tēmas nozīmīgumu liecina tas, ka ikonogrāfiskie avoti ļauj pētniekiem, īpaši studentiem, kuri ne vienmēr pārzina pētāmā avota valodu, “lasīt” avotā iekļauto informāciju. Proti, svarīgi saprast, kuri no šiem avotiem būtu lasāmi kā uzticami, bet kuri būtu jāuztver vienkārši kā ilustrācijas. Tas ir īpaši svarīgi, jo šī tēma līdz šim ir guvusi ierobežotu pētnieku uzmanību un būtu uzskatāma par neizpētītu.

Konstatējams, ka Lielā Ziemeļu kara laikā, kā arī pēc kara tika radīti sekojoša tipa ikonogrāfiskie avoti – gravīras, gleznas, kauju plāni un kartes. Ne visiem pētījumā izmantotajiem avotiem ir zināmi autori un izgatavošanas gadi, bet konstatējams, ka tiem, kuriem abi minētie parametri ir zināmi, autori lielākoties ir notikumu aculiecinieki, bet avoti radīti kara laikā, neilgi pēc attēlotā notikuma. Lielā Ziemeļu kara ikonogrāfisko avotu ticamība ir atkarīga no to autora klātbūtnes notikumam, darba radīšanas mērķa, kā arī laika sprīža, kas pagājis no notikuma. Par uzticamākajiem avotiem uzskatāmas karadarbībā iesaistīto inženieru un karaspēkam līdzās esošo diplomātu radītās gravīras un kartes. Tomēr, piemēram, zviedru propagandas izplatīšanai ārzemēs, kā arī zviedru panākumu slavināšanai radītie darbi – ilustrācijas pie kauju aprakstiem vai gleznas – ir uzskatāmas par mazāk korektām vai pat par tikai ikonogrāfiskajiem avotiem ar ilustratīvu nozīmi bez būtiskas piesaistes attēlojamajam vēstures notikumam.

Iconographic and Cartographic Historical Sources and their Importance in the Study of the Great Northern War

Mikus Žagata

University of Latvia

This report is based on iconographic sources of the Great Northern War generally available to researchers were used – engravings, paintings, and maps. Up until now those historical sources had served as illustrations for the descriptions of the war prepared by contemporaries of the Great Northern War or later written retellings of the war but they have not been evaluated as a source for the study of military events. To evaluate their truthfulness and accuracy the information provided in the iconographic sources was compared with the information provided in historical documents and other sources of iconographic history.

To underline the importance of the topic, it should be noted that iconographic sources allow researchers, especially students who often are not familiar with the language of the source under study, to “read” the iconographic information included in the source. Therefore, it is important to understand which of these sources should be regarded as reliable, and which should be used simply as illustrations. This is particularly important as this topic up until now has received limited attention from researchers and should be regarded as unexplored.

We note that during the Great Northern War, as well as after the war, the following type of iconographic sources were created – engravings, paintings, battle plans and maps. Authors and years of creation are not known for some iconographic sources used in research. That being said, it can be established that when this information about the authors is available, we see that most of them had been eyewitnesses to the events, but the sources had been created during the war or shortly after the depicted event. The reliability of iconographic sources of the Great Northern War depends on the presence of the author at the event, the purpose of the creation of the source, as well as the time that had passed since the event had taken place. The most reliable are the engravings and maps created by engineers involved in warfare and by diplomats standing next to the troops, while, for example, sources created to spread Swedish propaganda abroad, as well as to glorify Swedish successes – illustrations to descriptions of battles or paintings – are to be considered as less accurate or even as images with an illustrative meaning without significant connection to the depicted historical event.

Rīgas modernizācijas aizsākumu meklējumi

Beāte Lielmane

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Referāta mērķis ir aktualizēt jautājumu par modernizācijas pirmsākumiem Rīgā. Aizsākumus Rīgas kļūšanai par modernu lielpilsētu pieņemts meklēt 19. gs. otrajā pusē, kad pilsēta atbrīvojās no nocietinājumiem, tika atklāta pirmā dzelzceļa līnija, atcelta dzimtbūšana, un strauji sākās industrializācijas un urbanizācijas procesi. Tomēr modernizācija nav vienreizējs notikums, bet gan ilgstošs process. Lai gan akadēmiskajās aprindās neviennozīmīgi vērtēta, tā joprojām ir aktuāla, jo skaidro vienu no lielākajiem pagrieziena punktiem sabiedrības attīstības vēsturē – pāreju no tradicionālas un agrāras sabiedrības uz urbānu un industriālu.

Modernizācijas raksturošanai izmantoti dažādi kritēriji, iekļaujot ekonomisko, sociālo, politisko un kultūras sfēru. Tādēļ pētniecībā uz pilsētu jāraugās daudzšķautņaini. Tā kā modernizācija ir ilgstošs process ar daudzveidīgu priekšnoteikumu un izpausmju klāstu, likumsakarīgi, ka Rīgas modernizācijas pirmsākumi meklējami agrāk par 19. gs. otro pusi. 19. gs. sākumā Rīga bija viena no lielākajām Krievijas impērijas pilsētām, un tas var tikt uzskatīts par atskaites punktu Rīgas kļūšanai par lielpilsētu. Vienlaikus 19. gs. sākumā vēl saglabājas pagātnes relikti – mūri, kas ieskauj Iekšrīgu, vāciskās elites privilēģijas un priekšpilsētu attīstību ierobežojoši būvniecības noteikumi. Redzamākās modernizācijas izpausmes – iedzīvotāju skaita strauja palielināšanās un pāreja uz mašinizētu ražošanu, kas prasīja apbūves dažādošanos un apjoma palielināšanos, Iekšrīgā pastāvošo ierobežojumu dēļ, varēja rasties tikai ārpus tās mūriem. Tādējādi 19. gs. sākumā Rīgas priekšpilsētās meklējami pilsētas modernizācijas pirmsākumi.

The Search for the Beginnings of Modernization of Riga

Beāte Lielmane

Faculty of History and Philosophy of University of Latvia

The paper aims to initiate a discussion on the beginnings of the modernization of Riga. It is widely accepted to search for the beginnings of modern Riga in the second half of the 19th century, when the city was freed from fortifications, the first railway line was opened, serfdom was abolished, and the processes of industrialization and urbanization began rapidly. However, modernization is not a one-time event but a long-term process. Even though among academia there is an ambiguous attitude, it is still relevant as it explains one of the biggest turning points in the history of society's development: the transition from a traditional and agrarian society to an urban and industrial one. Various features covering the economic, social, political, and cultural spheres are used to characterize modernization. Therefore, in research, the city should be viewed in a multifaceted way. Since modernization is a long-term process with a diverse range of preconditions and manifestations, the beginnings of Riga's modernization can be traced back earlier than the second half of the 19th century. At the start of the 19th century, Riga was one of the largest cities of the Russian Empire, and it can be considered the starting point of Riga becoming a metropolis. Simultaneously, the relics of the past – walls surrounding the Inner Riga, the privileges of the German elite, and construction regulations limiting suburban development remained. The most visible manifestations of modernization – rapid population growth and the transition to mechanized production – which required the diversification and increase of construction due to the existing restrictions in Inner Riga – could be achieved only outside the city walls. Thus, in the first half of the 19th century, the beginnings of the modernization of the city can be found in the suburbs of Riga.

Latvijas un ASV 1926. gada pagaidu tirdzniecības nolīgums

Marika Selga

Latvijas Universitāte

Latvijas un ASV attiecības starpkaru periodā ir maz pētītas, tai skaitā, 1926. gada Pagaidu tirdzniecības nolīguma parakstīšanas fakts. Vēsturnieks Edgars Andersons uzskata, ka ASV negribēja parakstīt ar Latviju tirdzniecības un kuģniecības līgumu, nevēloties atzīt Latvijas šāda veida līgumos obligāti ietverto klauzulu par vislielākās labvēlības principu pārējām Baltijas valstīm un Padomju Savienībai. *Tirdzniecības un kuģniecības līguma* projektu Latvijas valdība ASV pārstāvim Rīgā iesniedza jau 1922. gada 22. septembrī. ASV izvērtēja priekšlikumu un sarunas par ASV iesniegtu *Draudzības, tirdzniecības un konsulāro tiesību līguma* projektu tika uzsāktas 1923. gadā. Plānotā līguma vietā 1926. gada 1. februārī tika parakstīts *Pagaidu tirdzniecības nolīgums*.

Referāta mērķis ir sniegt ieskatu ASV un Latvijas tirdzniecības līguma sarunu gaitā, precizēt ASV attieksmi attiecībā uz Baltijas klauzulu, kā arī skaidrot, kāpēc tika parakstīts Pagaidu tirdzniecības nolīgums. Izpētes procesā izmantoti npublicēti Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva, kā arī ASV Nacionālās arhīvu un ierakstu administrācijas materiāli.

Autore konstatē, ka ASV bija ieinteresēta līguma parakstīšanā, tai nebija iebildumu pret Baltijas klauzulu, taču procesu ietekmēja ASV–Vācijas Draudzības, tirdzniecības un konsulāro tiesību līguma ratifikācijas procesa kavēšanās ASV Senātā, kā rezultātā ASV ierosināja Līgumu parakstīt *modus vivendi*. Latvijas pusei šāds modelis sākotnēji nebija pieņemams.

The 1926 Provisional Commercial Agreement between Latvia and the United States

Marika Selga

University of Latvia

There are few studies on relations between Latvia and the USA in the interwar period. So far, it has not been explained why Latvia signed the *Friendship, Commerce and Consular Rights Treaty* with the USA only in 1928 and why there was a need for a *Provisional Commercial Agreement*. Historian Edgars Andersons assume that the USA did not want to sign a Trade And Shipping Agreement with Latvia, not wanting to agree to the so called Baltic clause, namely, the customs preferences or other facilities granted by Latvia to the rest of the Baltic states and the Soviet Union, which is necessarily included in such agreements. The draft *Commerce and Navigation Treaty* was submitted by the Latvian government to the representative of the USA already on September 22, 1922. The US evaluated the proposal and negotiations on a draft *Friendship, Commerce And Consular Rights Treaty* submitted by the US began in 1923. Instead of the intended Treaty, a *Provisional Commercial Agreement* was signed on February 1, 1926. This report will describe the progress of the US–Latvian treaty negotiations, clarify the US attitude towards the Baltic clause, and provide reasons why the *Provisional Commerce Agreement* was signed. The research is based on primary sources from the US National Archives and Records Administration and Latvian National Archives Latvian State Historical Archive. The author argues that the USA was interested in signing the agreement, but this process was affected by the delay in the ratification process of the US–Germany Treaty of Friendship, Trade and Consular Rights in the US Senate, as a result of which the USA proposed to sign the Agreement as *modus vivendi*. Initially, such a model was not acceptable for the Latvian side.

Situācija uz Latvijas–Padomju Savienības robežas 20. gadsimta 20. gadu pirmajā pusē

Kristiāna Višņakova
Latvijas Universitāte

1920. gadā 11. augustā tika noslēgts Latvijas–Padomju Krievijas miera līgums, tādējādi faktiski pieliekot punktu Latvijas Neatkarības karam. Sākās pirmais posms Latvijas–Padomju Krievijas attiecību vēsturē. Lai arī miera līguma kontekstā, salīdzinot ar citiem strīdus punktiem, robežjautājums bija viens no vismazāk problemātiskajiem, to pašu nevar apgalvot par situāciju uz abu valstu robežas 20. gs. 20. gadu pirmajā pusē un turpmāk.

1922. gada decembrī Padomju Krievija kļuva par Padomju Savienību un tās ārpolitikas agresīvais raksturs tikai pieņēma spēkā. Tas izpaudās kā miera līguma nosacījumu nepildīšana, konkrēti, Latvijai atdodamo īpašumu, kompensācijas izmaksu kavēšana, represijas pret Latvijas pilsoņiem Padomju Savienībā, to neizlaišana, problemātiska apmaiņa ar pilsoņiem u. tml. Situācija uz robežas nebija izņēmums – arī pēc Neatkarības kara un miera līguma parakstīšanas tā saglabājās nedroša. Uz Latvijas–Padomju Savienības robežas preču maiņas punkti darbojās ar pārtraukumiem, kas Latvijas pusei robežu padarīja nekontrolējamu. Uz robežas un pierobežu rajonos regulāri notika apšaudes, Latvijas robežsargu piespiedu aizvešana uz Padomju Savienību, regulāra un nelegāla robežas pārkāpšana, ko veica sarkanarmieši (arī alkohola reibumā), Latvijas pilsoņu mājlopu robežas pāriešana, kurus pēc tam Padomju Savienība ar ļoti lielām problēmām atdeva atpakaļ, civiliedzīvotāju nelegāla robežas šķērsošana, atsevišķi spiegošanas gadījumi, padomju laupītāju bandu iebrukšana utt. Situācija uz Latvijas–Padomju Savienības robežas ir vēl viena dimensija, caur kuru ir iespējams analizēt arī Latvijas–Padomju Savienības attiecības.

Referāts ir mēģinājums ne tikai analizēt situāciju uz Latvijas–Padomju Savienības robežas 20. gs. 20. gadu pirmajā pusē, bet caur to izprast Latvijas–Padomju Savienības attiecību problemātiku šajā laika posmā. Galvenā referāta avotu bāze ir Latvijas Nacionālā arhīva, Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumenti, Latvijas prese, kā arī laikabiedru atmiņas. Pētījumā izmantota vēsturiskā jeb ģenētiskā metode.

Situation on the Latvian–Soviet Border in the First Half of the 1920^s

Kristiāna Višņakova
University of Latvia

In 1920, on August 11, the peace treaty between Latvia and Soviet Russia was signed, thus effectively putting an end to the Latvian War of Independence. The first stage in the history of relations between Latvia and Soviet Russia began. Although in the context of the peace agreement, compared to other points of dispute, the border issue was one of the least problematic, the same cannot be said about the situation on the border of the two countries at the same time and onward.

In December 1922, Soviet Russia became the Soviet Union and the aggressive nature of its foreign policy only gained its influence. This manifested itself as non – fulfillment of the terms of the peace agreement, specifically, delays in the return of property to Latvia, compensation payments, repression against Latvian citizens in the Soviet Union, problematic exchanges with citizens etc. The situation on the border was no exception – it remained unsafe even after the peace agreement between Latvia and Soviet Russia was signed. On the Latvian–Soviet border exchange points of goods operated intermittently, which made the border uncontrollable for the Latvian side. There were regular shootings on the border and in the border areas, forced deportations of Latvian border guards to the Soviet Union, regular and illegal crossings of the border by Red Army soldiers (also under the influence of alcohol), crossings of livestock of Latvian citizens (Soviet Union made a lot of obstacles in the returning processes), illegal crossings of the border by civilians, individual cases of espionage, invasions of Soviet robber gangs etc. Also situation on Latvian–Soviet border is another dimension through which it is possible to analyze the relations between Latvia and the Soviet Union.

The paper is an attempt not only to analyze the situation on the Latvian–Soviet border in the first half of the 1920^s as such, but also to understand the problems of the relations between Latvia and the Soviet Union during this period. The main sources of the paper are documents of the Latvian National Archives, Latvian State Historical Archives, the Latvian press, as well as memoirs. Primarily the historical method was used in the given research.

LPSR sabiedrības sovjetizācija 1944–1953: reliģiskās dzīves piemērs

Diāna Hristenko
Latvijas Universitāte

Referāta mērķis ir raksturot LPSR reliģiskās dzīves sovjetizāciju pirmajos pēckara gados, politiski smagajā staļinisma periodā. Sovjetizācija bija padomju ideoloģijas un padomju režīma ieviešana jaunajās republikās. Tās nozīme un norise tika veicināta un stingri kontrolēta, taču atsevišķās jomās tā nenotika tik gludi un raiti, kā padomju vara to varētu vēlēties. Referāta ietvaros tiek raksturota padomju režīma attieksme pret reliģiju, iezīmēta LPSR reliģijas kontroles struktūras, izmantojot trīs lielāko LPSR konfesiju – Ev.-lut. baznīcas, Romas katoļu baznīcas un Latvijas pareizticīgās baznīcas – piemērus, analizētas reliģiskās dzīves izmaiņas visu baznīcu un ticīga padomju pilsoņa dzīvē. Izmantojot tēmai atbilstošus avotus un literatūru, autore analizējusi represiju pilnu posmu Latvijas baznīcu vēsturē. Pēc Otrā pasaules kara Latvijas PSR sabiedrība bija spiesta pielāgoties jaunajai ideoloģijai un ateismam kā garīgās dzīves alternatīvai, taču baznīcas šādos apstākļos tika pakļautas sistemātiskiem mēģinājumiem tās iznīcināt vai pieņemt kristīgo dzīvi diskreditējošus kompromisus.

Reliģiskās dzīves sovjetizācijas procesu varētu iedalīt trīs posmos: 1) 1944.–1945. gads, kad padomju vara apzināja reliģisko situāciju LPSR, 2) 1946.–1949. gads baznīcu vadības maiņa un represijas, 3) 1950.–1953. gads, miera un ekumenisma kustību aizsākums, izmantojot kristīgās baznīcas padomju propagandai. Sovjetizācija tika īstenota arī indivīda līmenī – aktīva reliģiskā dzīve un izteikta ticība tika uzskatītas par labvēlīgu augsni pretpadomju darbībai, atklātu nevēlēšanos pieņemt jauno vērtību sistēmu.

Šāda uzvedība tika sodīta kā briesmīgs brīdinājums arī citiem sabiedrības locekļiem. Autore secina, ka sovjetizācija šajā periodā būtiski ietekmēja reliģisko dzīvi LPSR, aizsākot padomju represiju, baiļu un savstarpējās neuzticēšanās periodu. Lielākās baznīcas LPSR sovjetizācijas procesā tika izmantotas padomju propagandai, pretim saņemot labvēlīgāku attieksmi pret reliģisko darbību.

Sovietisation of Latvian SSR Society in 1944–1953: an Example of Religious Life

Diāna Hristenko
University of Latvia

The report aims to describe the Sovietization of Latvian SSR religious life in the first years of the postwar, in the politically heavy Stalinism period. Sovietisation introduced Soviet ideology and the Soviet regime in the new republics. Its role and conduct were promoted and tightly controlled, but in certain areas it did not take place as smoothly as the Soviet power might wish. The report describes the attitude of the Soviet regime towards religion; it highlights the control structures of religion in Latvian SSR, using the three most prominent confessions of Latvian SSR – evangelical-Lutheran Church, Roman Catholic Church and Latvian Orthodox Church – examples. The author describes religious life changes in the lives of all churches and religious Soviet citizens. Using sources and literature, the author has analysed the dark phase of repression in the history of Latvian churches. After World War II, the Latvian SSR society was forced to adapt to the new ideology and atheism as an alternative to spiritual life. However, churches were subjected to systematic attempts to destroy them or to accept compromises that discredited Christian values and ethics.

The process of religious life can be divided into three phases (1) 1944–1945 when the Soviet authorities identified the religious situation in Latvian SSR, (2) 1946–1949 change of church leadership and repressions, (3) 1950–1953, the beginning of peace and ecumenism movements using Christian churches for Soviet propaganda. Sovietisation has also implemented at the level of the individual – active religious life and expressed faith was seen as favourable soil for anti-Soviet activity, an open reluctance to accept the new value system.

Such behaviour was punished as a terrible warning to other soviet citizens. The author concludes that sovietisation affected religious life of Latvian SSR in a restrictive way during this period, leading to a period of Soviet repression, fear and mutual mistrust. The most prominent churches in the Latvian SSR sovietisation process were used for Soviet propaganda in return for a more favourable attitude towards religious activity.

Trīs komponistu biedrības Latvijā starpkaru periodā – sadarbība un konkurence

Laura Švītiņa

Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija, Rakstniecības un mūzikas muzejs

20. gadsimta starpkaru periodā tika dibinātas vairākas profesionālu mūziķu biedrības, kas apvienoja vienas jomas pārstāvjus, lai kopīgi aizstāvētu savas tiesības un uzlabotu labklājību. Instrumentālistiem, diriģentiem un operdziedātājiem – visiem bija savas organizācijas, bet komponistiem tās bija pat trīs – Latvju komponistu biedrība (LKB, 1923), Latvijas Skaņražu kopa (LSK, 1923) un Neatkarīgo komponistu biedrība (NKB, 1933). Pašsaprotami rodas jautājumi, uz kuriem līdz šim nav meklētas atbildes: kādēļ komponisti neapvienojās vienā organizācijā? Kas šīs biedrības atšķir un kas tām bija kopīgs? Vai to starpā pastāvēja konkurence un sadarbība?

Referāta mērķis ir sniegt ieskatu un salīdzinājumu visu trīs komponistu biedrību darbībā. Pētījums balstīts ir Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva fonda Mūzikas un dziedāšanas biedrības Latvijā (6479. f.), preses u. c. arhīvu materiālu izpētē.

Vienā laikā tika dibinātas divas komponistu biedrības (LKB un LSK) tādu savstarpēji izslēdzošu personību kā Vīgneru Ernesta (1850–1933) un Jāzeps Vītola (1863–1948) vadībā, kas ap sevi apvienoja atšķirīgas paaudzes komponistus. Paralēli tās darbojās piecus gadus (1923–1927), līdz LKB darbība apsīka finansējuma problēmu dēļ. Savukārt ekonomiskās krīzes (1929–1933), kā arī VII un VIII Vispārējo dziesmu svētku (1931, 1933) organizēšanas dēļ, LSK ilgstoši neuzņēma jaunus biedrus. Kā alternatīva tika dibināta NKB. Tomēr tās mūžs bija īss, jo LSK to faktiski asimilēja pusgada laikā, ar jaunu sparū uzsākot darbību un nostiprinot savu dominējošo pozīciju. Komponistu biedrības savstarpēji konkurēja tādās jomās kā biedru piesaiste, Kultūras fonda finansējums un mūzikas žurnālu izdošana. Nepieciešamību sadarboties tās saskatīja tikai autortiesību jautājumā (1924, 1933), taču pat šajā gadījumā kopīga rīcība izpalika. Raksturīga bija komponistu biedrību vēlme sadarboties ar citām organizācijām (izdevniecībām, Radiofonu utt.) un biedrībām, ar kurām tām nevarēja rasties interešu konflikti.

Three Composers' Societies in the Interwar Period in Latvia— Cooperation and Competition

Laura Švītiņa

Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music, Museum of Literature and Music

In the interwar period in Latvia (1918–1940), several societies of professional musicians were founded, bringing together representatives of the same field to jointly defend their rights and improve their well-being. Instrumentalists, conductors and opera singers had their own societies, while composers had three: *Latvju komponistu biedrība* (LKB, 1923), *Latvijas Skaņražu kopa* (LSK, 1923) and *Neatkarīgo komponistu biedrība* (NKB, 1933). Questions about this situation naturally arise, to which no answers have been sought so far: why did the composers not unite in one organisation? What distinguished these societies and what did they have in common? Was there competition and cooperation between them? The aim of this report is to study the LKB and the NKB and to compare these three composers' societies in the light of an earlier study on the LSK. The paper is based on the research of the Latvian State Historical Archives Fund 6479, press and other archival materials. Two composers' societies (LKB and LSK) were founded at the same time under the leadership of mutually exclusive personalities such as Ernests Vīgners (1850–1933) and Jāzeps Vītols (1863–1948), which united composers of different generations around them. They operated alongside each other for five years (1923–1927), until the LKB ceased to function due to funding problems. Due to the economic crisis (1929–1933) and the organisation of the VII and VIII Latvian Song Festivals (1931, 1933), the LSK did not accept new members for a long time. As an alternative, the NKB was founded. However, its life was short, as the LSK virtually assimilated it within half a year, launching its activities with renewed vigour and consolidating its dominant position. The composers' societies competed with each other in areas such as membership recruitment, funding and the publication of music journals. They saw the need to cooperate only on the question of copyright (1924, 1933), but even here there was no joint action. They cooperated with other organisations (publishers, radio, etc.) and societies with which they could not have conflicts of interest.

Nacionālā partizāna Eduarda Čokas (1917–1946) darbība pretošanās kustībā Rūjienas apkārtnē un tās nozīme*

Reinis Ratnieks
Latvijas Universitāte

Nacionālo partizānu kustības pirmsākumi Rūjienas apkārtnē meklējami 1945. gada janvārī, kad LPSR Iekšlietu tautas komisariāts pavēles nr. 0016 ietvaros uzsāka plašus arestus, vēršoties pret nacionālo organizāciju dalībniekiem un personām, kas bija dažādā veidā sadarbojušās ar vācu okupācijas varu. No šo represiju ietekmē radītā vietējo nelegālistu viļņa vēlāk tika izveidotas dažas nacionālo partizānu grupas. Nelegālā stāvoklī pārgāja un nacionālās bruņotās pretošanās kustības veidošanā aktīvi iesaistījās arī Rūjienas ģimnāzijas vingrošanas skolotājs un latviešu leģiona leitnants Eduards Čoka.

E. Čokas darbība kā nacionālajam partizānam izcēlās starp citiem Valmieras apriņķa nacionālajiem partizāniem ar centieniem pakļaut vienotai vadībai partizānu grupas un nelegālistus no Mazsalacas apkārtnes līdz pat Naukšēnu pagastam, lai izmantotu šos spēkus pret okupācijas režīmu Rietumvalstu un PSRS militāra konflikta gadījumā. Vienlaikus viņš atturējās no jebkādām vardarbīgām aktivitātēm, lai saglabātu savu cīnītāju dzīvības līdz labvēlīgākai militārajai situācijai. Ievērojamākās aktivitātes, ko E. Čokas grupas partizāni veica, bija Latvijas karoga izkārsana Rūjienā un citviet. Tajā pašā laikā konstatējams, ka E. Čokas pūliņi partizānu apvienošanā bija neveiksmīgi dažādu iemeslu dēļ, un viņš, visdrīzāk, spēja būt autoritāte lielākoties tikai jauniešiem.

Par E. Čokas samērā īso, bet nozīmīgo darbību pretošanās kustībā, kā arī par laikabiedru cieņu pret viņa personību liecina fakts, ka viņš ir vienīgais nacionālais partizāns, kuram par godu izveidota piemiņas vieta kādreizējā Valmieras apriņķa teritorijā. Referāta mērķis ir analizēt Eduarda Čokas darbību un tās nozīmi nacionālajā bruņotās pretošanās kustībā Valmieras apriņķī. Izmantotās informācijas bāzi veido dažādi pirmavoti – Latvijas Nacionālajā arhīvā pieejamie padomju okupācijas iestāžu dokumenti, kā arī publicētās un nepublicētās laikabiedru atmiņas. Pētījumā izmantota ģenēzes un salīdzināšanas metode.

* Tēzes un referāts konferencei sagatavots VPP projekta “Neatkarības arheoloģija: jaunas pieejas Nacionālajai pretestības vēsturei Latvijā” (VPP-LETONIKA-2021/2-0003) ietvaros.

The Involvement of National Partisan Eduards Čoka (1917–1946) in the Resistance Movement near Rūjiena and its Significance*

Reinis Ratnieks
University of Latvia

The beginnings of the national partisan movement in the Rūjiena area can be traced back to January 1945, when the People's Commissariat for Internal Affairs of the Latvian SSR according to order nr. 0016 conducted arrests of members of national organizations and persons who had cooperated with the German occupation authorities. This caused many people to go underground to avoid these repressions and some of them formed national partisan groups. Eduards Čoka, a gymnastics teacher at the Rūjiena gymnasium and lieutenant of the Latvian Legion, also went into hiding and later was actively involved in the formation of the local national armed resistance movement.

The activity of E. Čoka as a national partisan stood out among other national partisans of Valmiera region with his efforts to bring partisan groups and illegals from the vicinity of Mazsalaca up to Naukšēni parish under unified leadership. Those forces would be used against the occupation regime in the event of a military conflict between the West and the USSR. At the same time, he refrained from any violent activities to preserve the lives of his fighters until a more favorable military situation. The most notable activities carried out by the partisans of E. Čoka's group were the hanging of the Latvian flag in Rūjiena and other places. It can be concluded that E. Čoka's efforts to unify partisans were unsuccessful for various reasons, and he was, most likely, able to be an authority mostly just for young people.

The fact that he is the only national partisan in whose honor a memorial place has been created in the territory of the former Valmiera district shows the significance of E. Čoka's relatively short but important involvement in the local national resistance, as well as the respect of his contemporaries for his personality. The aim of the paper is to analyze the activities of Eduards Čoka and their significance in the national armed resistance movement in Valmiera district. The basis of the used information consists of various primary sources – the documents of the Soviet occupation authorities in the Latvian National Archives, as well as the published and unpublished memories of contemporaries. Genetic and comparative approaches are used in this study.

* The thesis and paper for the conference are prepared within the framework of State Research Programme “The archaeology of independence: Towards a new conceptual perspective on national resistance in Latvia” (Project No. VPP-LETONIKA-2021/2-0003).

Latgalieši Latvijas jūrniecībā padomju okupācijas gados (1944–1991): ieskats sociālajā portretā

Kaspars Strods

Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs

Kopš 19. gadsimta otrās puses jūrniecībai ir bijusi nozīmīga sociālekonomiskā loma Latvijas teritorijas attīstības procesos. Laika gaitā tā ir strauji attīstījusies, kā rezultātā šajā nozarē iesaistījās aizvien plašāks cilvēku loks, tostarp Latgalē dzīvojošie topošie kuģniecības speciālisti. Īpaši aktīvi šis process norisinājās padomju okupācijas periodā (1944–1991), kad vairāki desmiti topošo jūrniecības profesionāļu no Latgales devās uz Rīgā un Liepājā izveidotajām jūrskolām.

Latvijas historiogrāfijā šis temats ir tikpat kā neatspoguļots, nereti aprobežojoties ar atsevišķiem jūrniecības profesionāļu dzīves gājumiem veltītajiem darbiem. Līdz ar to akūti trūkst informācijas ne tikai par jūrniecībā iesaistīto Latgales reģiona personu sociālo portretu, bet arī Latvijas teritorijas kopumā.

“Latgales jūrnieku” sociālie portreti apliecina faktu, ka jūrniecības nozares popularitāti padomju okupācijas gados nereti noteica tās pieejamība un sociālekonomiskie ieguvumi (bezmaksas izglītība, uzturs, karjeras iespējas u. c.). Lielā mērā tas bija skaidrojams ar Otro pasaules karu un tā postošajām sekām (represijas, vietējo iedzīvotāju cīņas Vērmahta un Sarkanās armijas sastāvā, emigrācija u. c.) uz gandrīz visām dzīves sfērām, jūrniecības nozare nebija izņēmums.

Referātā tiks raksturoti Padomju okupācijas laikā jūrniecības nozarē iesaistīto, Latgalē dzimušo personu sociālie portreti. Pētījumā pamatā izmantota Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja Latvijas kuģniecības vēstures nodaļas speciālistu izveidotā digitālā kartotēka – “Jūrnieki un jūrniecības darbinieki”, kā arī muzeja krājumā pieejamie materiāli.

Latgalian in the Latvian Maritime in the Years of Soviet Occupation (1944–1991): Insight into the Social Portrait

Kaspars Strods

Museum of the History of Riga and Navigation

Since the second half of the 19th century, the maritime has played an important socioeconomic role in the development of the territory of Latvia. During the time, it developed rapidly, as a result of which more people were involved in this industry, including prospective shipping specialists from Latgale. This process was especially active during the period of the Soviet occupation (1944–1991), when several dozen future maritime specialists from Latgale went to maritime schools established in Rīga and Liepāja.

In Latvian historiography, this topic is almost not presented, often limited to individual works dedicated to the biography of maritime professionals. Therefore, there is a lack of information not only about the social portrait of people engaged in maritime from the Latgale region, but also about all territory of Latvia.

The social portraits of the “Latgalian sailors” confirm the fact that the popularity of the maritime industry in the Soviet years was often determined by its accessibility and socio-economic benefits (free education, food, career opportunities etc.). In general, this was explained with World War II and its devastating consequences (repressions, the struggle of the local population in the Wehrmacht and the Red Army, emigration etc.) practically to all spheres of life, including the maritime industry.

The report will describe the social portraits of sailors from Latgale, who were employed in the maritime industry during the Soviet occupation. In the research used the digital data base “Sailors and Maritime employees”, created by specialists of the Department of Latvian Navigation History of the Museum of the History of Riga and Navigation, as well materials from the museum's collection.

Biedrības “Latvija–Čehija” darbība (1993–2022)

Elīna Krupoviča
Latvijas Universitāte

Pēc Latvijas Republikas uzņemšanas Tautu Savienībā 1921. gada septembrī, Čehoslovākijas Republikas valdība 1921. gada 29. decembra sēdē atzina neatkarīgo Latvijas Republiku *de iure*, par to notu iesniedzot 1922. gada 5. janvārī. Šis notikums iezīmēja savstarpējās ekonomiskās, politiskās un kultūras sadarbības simtgades sākumu. Starpkaru periodā starp Latvijas Republiku un Čehoslovākijas Republiku nodibinājās labas diplomātiskās attiecības un sadarbība kultūras jomā. Kultūras sakaru attīstību veicināja draudzības biedrību darbība. Starpkaru periodā darbojās divas biedrības: Čehoslovākijas–Latvijas biedrība (Prāgā) un Latvijas–Čehoslovākijas biedrība (Rīgā). Biedrībām bija plaši savstarpēji kontakti. 20. gs. 40. gados biedrības tika likvidētas.

Draudzības biedrību darbība atjaunojās 1990. gados. Čehu-latviešu klubs Prāgā ir dibināts 1990. gada 22. jūnijā (dibinātājs čehu baltists Pāvels Štolls, *Štoll*), bet biedrība “Latvija–Čehija” Rīgā – 1993. gada 18. maijā (dibinātājs latviešu ķīmiķis un tulkotājs Jānis Krastiņš). Biedrība “Latvija–Čehija” tika dibināta, izvirzot sekojošus mērķus: 1) atbalstīt Latvijas iedzīvotāju centienus attīstīt Latvijas un Čehijas sakarus un sadarbību kultūras un mākslas, izglītības un zinātnes, ekonomikas un medicīnas, sporta un tūrisma, kā arī citās jomās; 2) paplašināt zināšanas par Čehiju Latvijā; 3) palīdzēt Čehu-latviešu klubam Prāgā iepazīstināt Čehijas iedzīvotājus ar Latviju.

Referāta mērķis – analizēt biedrības darbību (1993–2022), balstoties uz biedrības arhīva dokumentiem un informāciju no zinātniskās literatūras. Pētījumā izmantota avotu un zinātniskās literatūras analīzes metode.

Kopš 1993. gada biedrība veikusi gan kultūrizglītojošo darbību, gan sadarbības veicināšanas pasākumus (piemēram, tikšanās ar Čehijas Republikas prezidentu Vāclavu Havelu viņa oficiālās vizītes laikā Rīgā 1996. gadā utt.). Biedrība “Latvija–Čehija” joprojām darbojas atbilstoši izvirzītajiem mērķiem.

Activities of the Association “Latvia–Czechia” (1993–2022)

Elīna Krupoviča
University of Latvia

After the Republic of Latvia admission to the League of Nations in September 1921, the government of the Czechoslovak Republic recognized the independence of the Republic of Latvia (*de iure*) on December 29, 1921, submitting an official document presented by the government of one country by the government of another country (a note) on January 5, 1922. This event promoted the beginning of mutual economic, political, and cultural cooperation century. In the interwar period good diplomatic relations and cultural cooperation between Latvia and Czechoslovakia were established. The development of cultural cooperation was facilitated by the activity of friendship societies. During the interwar period two societies operated: the Czechoslovak–Latvian Society (in Prague) and the Latvian–Czechoslovak Society (in Riga). The societies had extensive mutual contacts. The societies’ activities were terminated in the 1940s. The operation of friendship societies resumed in the 90^s. The Czech–Latvian Club in Prague was founded on June 22, 1990 (founded by the Czech Baltist Pavel Štoll), and the association “Latvia–Czechia” in Riga on May 18, 1993 (founded by the Latvian translator Jānis Krastiņš). The association “Latvia–Czechia” was created with the following goals: 1) to support Latvian citizens’ efforts to develop Latvian–Czech relations and cooperation in various areas; 2) to expand knowledge about the Czechia in Latvia; 3) to assist the Czech–Latvian Club to introduce Czech residents with Latvia. Since 1993 the association has carried out both cultural, educational activities as well as the events focused on promoting the cooperation. The association performs and continues to conduct its activities in accordance with the set goals. The purpose of the paper is to analyze the activity of the association (1993–2022), based on the archive documents of the association and information from scientific literature. The analysis method of sources and scientific literature is applied in the present research.

**STARPTAUTISKĀ KONFERENCE
"JAUNO VĒSTURNIEKU ZINĀTNISKIE LASĪJUMI VIII"
VALMIERAS MUZEJS, 2022. GADA 24.-25. NOVEMBRIS**

**INTERNATIONAL CONFERENCE
"SCHOLARLY READINGS OF YOUNG HISTORIANS VIII"
VALMIERA MUSEUM, 24TH-25TH NOVEMBER 2022**

Ceturtdiena, 24. novembris / Thursday, November 24

9.15 Dalībnieku reģistrācija / Registration

10.00 Konferences atklāšana / Opening of the Conference

10.20 Rakstu krājuma Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi: starpdisciplināri pētījumi Latvijas vēsturē VII (2021) atvēršana / Opening of collection of articles The Scholarly Readings of Young Historians VII, 2021

1. daļa / Part 1

Sesiju vada Dr. hist. Rūdolfs Brūzis

- 10.30 Mārcis Kalniņš**
Arheoloģiskie atklājumi akmens laikmeta senvietās Burtņieku paleoezera krastos 2022. gadā
- 10.50 Vanda Visocka**
Sēklu iespaidumi Austrumbaltijas bronzas laikmeta keramikas trauku veidmasā
- 11.10 Kaspars Markus Molls**
Vikingu laikmeta arheoloģiskās liecības Ventas lejtecē
- 11.30 Ildze Mīlgrāve**
Tērvetes reģiona kultūrainavas attīstība vēlajā dzelzs laikmetā
- 11.50 Agnese Čakare**
Eksperimentālā pieeja neolīta dzintaru apstrādes procesu izziņāšanā: Siliņupes apmetnes piemērs
- 12.10 Diskusija / Discussion**
- 12.30 Pusdienu pārtraukums / Lunch break**

2. daļa / Part 2

**Sesiju vada / Chair of the Session:
Dr. phil. Valdis Bērziņš**

- Karolis Mimas**
Development of the Plinkaigalis Iron Age Community
- Onutė Gaidamavičiūtė**
The Symbolics of the Birds in the Wooden Artefacts from Lithuanian National Museum
- Beāte Orlova**
Strange Animals as Portents of Political Turmoil: the Cases of the Livonian Chronicles of Balthasar Russow and Dionysius Fabricius
- Rūta Bruževica**
A Digital Analysis of Artisans' Statutes: an Introduction of Digital Methods in Medieval Livonian History Research
- Jovita Kadikinaite**
Bioarchaeological Research of the Home Army's Soldiers from Raubiszki and Druzhyle Battles.

Diskusija / Discussion

VALMIERA

STARPTAUTISKĀ KONFERENCE "JAUNO VĒSTURNIEKU ZINĀTNISKIE LASĪJUMI VIII" VALMIERAS MUZEJS, 2022. GADA 24.–25. NOVEMBRIS

INTERNATIONAL CONFERENCE "SCHOLARLY READINGS OF YOUNG HISTORIANS VIII" VALMIERA MUSEUM, 24TH–25TH NOVEMBER 2022

Ceturtdiena, 24. novembris / Thursday, November 24

Sesiju vada Dr. hist., profesors Gvido Straube

- 14.00 Germans Ļebezovs**
Krievijas impērijas pārvalde Vidzemes provincē Katrīnas II valdīšanas laikā (1762–1767)
- 14.20 Tatjana Bogdanovica**
Rakstisko vēstures avotu leksiskās analīzes metodes: Daugavpils jezuītu ziņojumu piemērs
- 14.40 Liene Rokpelne**
Valmieras viduslaiku vēsture 19. gadsimta vācbaltiešu historiogrāfijā: citētākie autori
- 15.00 Diskusija / Discussion**

Sesiju vada Dr. hist. Daina Bleiere

- 15.20 Andrejs Gusačenko**
Dženovas konferences atbalss Latvijā 1922. gadā: krievu pretboļševistiskās kustības konteksts
- 15.40 Demurs Harebovs**
Latvijas armijas komandiera štāba Operatīvās daļas darbība Latvijas valsts aizsardzības stāvokļa uzlabošanas kontekstā (1924–1929)
- 16.00 Helēna Emerberga**
Arodbiedrību un līdzīga rakstura sabiedrisko organizāciju līdzdalība likumdošanas procesā strādājošo darba nosacījumu uzlabošanai (1922–1934)
- 16.20 Diskusija / Discussion**
- 16.40 Pirmās dienas noslēgums un neformālā daļa**
Conclusion of the first day and the informal part of the conference

Sesiju vada / Chair of the session:
Dr. hist. Eva Eihmane

Ilmar Tammisto
Aspects of Cooperation Between the Swedish State and the Livonian Nobility in the 17th Century

Gailė Vanagienė
Baltic Mythological Parks in Lithuania

Toivo Kikkas
Leaflets during the War of Independence in Estonia 1918–1920

Diskusija / Discussion

Sesiju vada / Chair of the session:
Mg. hist. Edgars Engīzers

Akvilė Stankutė
The Sense of Community Aspect of Film Production Workers in Lithuania during the Soviet Era and after the Restoration of Independence

Helena Eglit
Russian Narrative of Minority Discrimination in Russia's "Geopolitical Space" in the 1990s

Karole Miuller
Narration of Cultural Trauma through Collective Memory: Theoretical Framework for History Education

Diskusija / Discussion

VALMIERA

STARPTAUTISKĀ KONFERENCE "JAUNO VĒSTURNIEKU ZINĀTNISKIE LASĪJUMI VIII" VALMIERAS MUZEJS, 2022. GADA 24.-25. NOVEMBRIS

INTERNATIONAL CONFERENCE "SCHOLARLY READINGS OF YOUNG HISTORIANS VIII" VALMIERA MUSEUM, 24TH-25TH NOVEMBER 2022

Piektdiena, 25. novembris (Friday, November 25)

Konference tiešsaistē platformā ZOOM (tikai latviešu valodā/ working language: Latvian only)

9.00 Dalībnieku reģistrācija otrajai dienai (pieslēgšanās ZOOM)

9.30 LU Latvijas vēstures institūta direktors Dr. hist. profesors Gvido Straube
"Kam lai sēžu kamanās"- kuram stāstam lai ticam? Vēstures faktu liktenis vēsturiskajā romānā

3. daļa / Part 3

Sesiju vada Dr. hist., profesors Guntis Zemītis

- 10.00 **Baiba Lūsiņa**
Historiogrāfijā esošās interpretācijas par Latvijas teritorijā esošo akmeņu krāvumu kapulauku veidotāju kultūru
- 10.20 **Iveta Berga-Muižniece**
Arheoloģiskās liecības par Jaunavas Marijas godināšanu Livonijā
- 10.40 **Marina Solovjova**
Varas reprezentācija viduslaiku Livonijā (15. gs. beigas-16. gs. vidus): monētu ikonogrāfijas piemērs
- 11.00 **Diskusija**

Sesiju vada Dr. hist. Anita Čerpinska un Dr. hist. Mārīte Jakovļeva

- 11.20 **Edvards Seliška**
Inflantijas muižniecības politiskā darbība Ziemeļu karā (1700-1721): Fabiāna Borha (1675-1716) un Jana Ludvika Plātera (?-1736) piemērs
- 11.40 **Mikus Žagata**
Ikonogrāfiskie un kartogrāfiskie vēstures avoti un to nozīme Lielā Ziemeļu kara pētniecībā
- 12.00 **Beāte Lielmane**
Rīgas modernizācijas aizsākumu meklējumi
- 12.20 **Diskusija**
- 12.40 **Pārtraukums**

VALMIERA

Piektdiena, 25. novembris (Friday, November 25)

Konference tiešsaistē platformā ZOOM (tikai latviešu valodā/ working language: Latvian only)

Sesiju vada Mg. hist. Ginta Ieva Bikše un Mg. hist. Alberts Rokpelnis

13.00 Marika Selga

Latvijas un ASV 1926. gada Pagaidu tirdzniecības līgums

13.20 Kristiāna Višņakova

Situācija uz Latvijas un Padomju Savienības robežas 20. gadsimta 20. gadu pirmajā pusē

13.40 Diāna Hristenko

LPSR sabiedrības sovjetizācija 1944–1953: reliģiskās dzīves piemērs

14.00 Laura Švītiņa

Trīs komponistu biedrības Latvijas starpkaru periodā – sadarbība un konkurence

14.20 Diskusija

Sesiju vada Mg. hist. Dāvis Pumpuriņš

14.40 Reinis Ratnieks

Nacionālā partizāna Eduarda Čokas (1917–1946) darbība pretošanās kustībā Rūjienas apkārtnē un tās nozīme

15.00 Kaspars Strods

Latgalieši Latvijas jūrniecībā padomju okupācijas gados (1944–1991): ieskats sociālajā portretā

15.40 Elīna Krupoviča

Biedrības "Latvija-Čehija" darbība (1993–2022)

16.00 Diskusija

Konferences noslēgums

Konferenci rīko Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts un Valmieras muzejs, sadarbībā ar Vītauta Dižā Universitāti Kauņā, Lietuvas Vēstures institūtu un Tartu universitātes Vēstures un arheoloģijas institūtu.

The Scholarly Readings of Young Historians are organised by the Institute of Latvian History of the University of Latvia (LU LVI) and Valmiera Museum, in co-operation with Vytautas Magnus University in Kaunas, the Lithuanian History Institute and the Institute of History and Archaeology of Tartu University.

Pārstāvēto augstskolu studenti un absolventi (Universities represented):

Tartu Universitāte (University of Tartu), Latvijas Universitāte, Vītauta Dižā Universitāte (Vytautas Magnus University), Viļņas Universitāte (Vilnius University), Daugavpils Universitāte, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija, Tallinas Universitāte (Tallinn University), Klaipēdas Universitāte (Klaipėda University)

Saiti uz konferences tiešsaistes sekcijām var iegūt, sazinoties ar mums (Contact us for the link to conference ZOOM):

alberts.rokpelnis@valmierasnovads.lv muzejs@valmierasnovads.lv

ginta_jeva.bikse@lu.lv

+371 26393332

VALMIERA

